

3232

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ELSANATLARI EĞİTİMİ BÖLÜMÜ

**AYAŞ İLÇESİNDE
ÇORAP ÖRÜCÜLÜĞÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Firdevs KAYA
Tezi Hazırlayan : Şengül Sığertin

ANKARA, 1987

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
İÇİNDEKİLER	iii
1- GİRİŞ	1
2- LİTERATÜRDEN ELDE EDİLEN BİLGİLER	6
2.1. Ayaş İlçesi Hakkında Genel Bilgi.....	6
2.2. Tiftik Yününün Özellikleri ve Elde Edilmesi	6
2.3. Elsanatları İçerisinde Örme Çorabın Yeri ve Önemi.....	8
2.4. Tanımlar.....	13
3- METARYAL VE METOD	15
4- ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA	17
4.1. Çorap Ören Bireylerin Sosyo ve Kültürel Durumları.....	17
4.2. Ailede Çorap Ören Bireyler, Çorap Örmeyi Kimden Öğrendiği ve Çorap Örme Nedenleri.	19
4.3. Desen Seçimi.....	25
4.4. Çorap Örmeye Kullanılan Malzeme çeşidi, Elde Edilişi İplik Haline Getirilmesi.....	27
4.5. Çorap Örme.....	28
4.6. Örülen Çorapların Pazarlama Şekli ve Aile Bütçesine Katkısı.....	30
5- SONUÇ VE ÖNERİLER	33
EKLER	37
LİTERATÜR	94
TEŞEKKÜR	97

1. GİRİŞ

Elsanatları kişinin ve ailenin çeşitli ihtiyaçlarını içine alarak günlük işlerin yanında ikinci plandaki işlerden sayılır. Bu işler her ne kadar ihtiyaçları karşılamak amacıyla yapılmakta isede işçinin sanat kabiliyetini işlemesi, onu bir zevk ve hüner haline koyar (Türk Elsanatları Tanıtma Derneği 1967).

Elsanatlarından olan çorap örücülüğü ham maddesi lif olan el sanatları kapsamına girer ve Anadolu'da genellikle kadın elsanatları arasında yer alır.

Çorap bilindiği üzere ayağa giyilen bir giysidir. Elde örülürse el örgüsü çoraplar, makinada örülürse makina örgüsü çoraplar adını alır. Çoraplar soğuktan korunmak ve dış etkilere korunmak için giyilir.

Çorap örücülüğünde her hangi bir tezgaha ihtiyaç yoktur, tığ veya şiş ile her yerde her imkanda yapılabilir.

Örgüler kullanılan metaryal ve işleme tekniğine göre kalın ve ince örgüler olarak ikiye ayrılır. Çiftçi ailelerinde çoğunlukla çorap, eldiven ve diğer çeşitli giyim eşyaları gibi giysilerin yapımında kalın örgüler. Oya dantel gibi örgülerin yapımında ince örgüler uygulanmaktadır.

Örgüde hudutsuzyaratma ve ifade imkanı vardır. Çok eski devirlerden beri çeşitli örnekleriyle yapıla gelmektedir. Fakat eskiden beri yapılanların hemen hepsi iklim yetersizliği ve örgü malzemesinin dayanıksız olması yüzünden günümüze kadar gelememiştir. Örgüyü tarif etmek istersek elde kullanılan basit aletlerle tek ipliğin kendi üzerinde kıvrılarak çeşitli ilmeklerle tutturulması veya düğümlenmesidir. (Akbiç 1970).

İlmekler ya birbirini içinden düz alınarak ya içten ayrı ilmek atılarak tersi ile yüzü ayrı şekilde örülür. Bu bakımdan çorap ister makinada ister elde örülmüş olsun ilmeklerin şekline göre tersi ve yüzü daima ayırt edilebilir. İpekten ve naylondan dokunan çoraplarda örgünün yüzü parlak görülmektedir.

Elsanatları arasında önemli bir yer tutan çoraplar renk, motif ve malzeme bakımından her bölgede kendine göre ayrı bir karakter gösterir. Şehirlerden ziyade köy sanatlarıdır (Ak-bil 1970). Anadolu çorapları kısa, uzun, renkli ve beyaz olmak üzere iki çeşit örülmektedir. Uzun olanları erkekler, kısa olanlar kadınlar tarafından giyilmektedir.

Türk köylüsü boş zamanlarını değerlendirmek için tarım işleri dışında çeşitli zanaat işlerinden olan örücülük ile uğraşmaktadır (Züher). Örme çorapçılık diğer elsanatları gibi elle dokunan sanatların en güzel örneklerinden biridir. Yapımında araç olarak metalden yapılmış iki ucu sivri veya bir ucu kancalı diğer ucu sivri beş şiş, iki şiş, tığ; malzeme olarakta tiftik, yün, pamuk veya sentetik iplik kullanılmaktadır. Anadoluda örülen çorapların özellikleri sadece dokundukları malzemelerden değil motiflerin, renklerin temsil ettiği anlamlar bakımından da büyük önem taşımakta ve bölgelere göre farklı anlamları bulunmaktadır.

Bazı bölgelerde, Ak çorap hediye edilmesi aydın temennileri; siyah çorap hediye edilmesi fena temennilerin ifadesini temsil ettiğini, bir çorabın örgüsünde tabii olmıyan atmalar ve çaprazlar, evlilik arasında geçimsizliğin olduğunu, dul bir kadının erkek çorabı giymesi evlenmek isteğinin olması ifade ettiği görülmektedir (Özbel 1970).

Çoraplarda bulunan örme, renk, desen ve motif özellikleri bakımından farklıdır.

Çoraplar taşıdığı bu özellikler bakımından başlıca altı gruba ayrılır. 1-Ak çoraplar, 2- Kara çoraplar, 3- Alaca çoraplar, 4- Kınalı çoraplar 5- Tüylü Çoraplar, 6- Nakışlı çoraplar (Özbel 1970).

Ak çoraplar doğal renkte olan tiftikle düz örülür ve konçlarına ajurlar uygulanır. Böylece ajurların meydana getirdiği desen ve motiflerle çorabın yüzeyi süslenmiş olur. Ajurlar midye, ajur, üç büzme, bıçak burnu, uzandım alamadım gibi isimlendirilmiştir.

Bilim teknik ve teknolojinin gelişmesi, çağın getirdiği değişiklikler ve iletişim araçlarının sosyal ve kültürel hayatımıza getirdiği pek çok değişikliklere rağmen, geleneksel elsanatımızda bunların paralelinde bir değişiklik olmamıştır. Değişiklik kullanılan malzemede olmuştur. Eskiden evde hanımların hazırladığı yün veya tiftik el eğirmesi ipliklerin yerine fabrikasyonla elde edilen ipliklerin kullanılmasıdır.

Çorap örücülüğünde önemi gittikçe kaybolmaktadır. Çorap örenlerin sayısı azalmakta veya zor olan desen ve motifler günümüzde yapılmamaktadır.

Kaynakları taramada çorap örücülüğü hakkında bilimsel olarak hazırlanmış bir araştırmayla karşılaşılmamıştır. Bu nedenle günümüzde yapılmakta olan desenlerle eski desen ve motiflerin yaşatılabilmesi için bu dalda bilimsel bir çalışma gereği ortaya çıkmaktadır.

Bu dalda bir araştırma yapılması düşünülmüş ancak Ayaş ilçesinde yapılmakta olan çorap örücülüğünün yaşatılması ile ilgili bazı derlemelerin dışında bilimsel bir araştırmanın yapılmadığı tesbit edilmiştir.

Araştırmanın amacı Ankara ili Ayaş ilçesinin elsanatlarından olan örme çorapları incelemek, el sanatları dalında bilimsel bir çalışma meydana getirmek bundan sonra yapılacak

konuyla ilgili bilimsel araştırmalara katkıda bulunmak çorap örücülüğünün sürekliliğini sağlamaktır.

Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki hususlar aydınlatılmaya çalışılacaktır.

- 1- Çorap ören bireylerin sosyal ve kültürel durumları,
- 2- Yörede yapılan elsanatları,
- 3- Çorap örücülüğüne zaman ve kimden öğrenildiğı,
- 4- Çorap örücülüğünde kullanılan araç ve gereçler,
- 5- Tiftik elyafının çorap örmeye hazırlanması,
- 6- Çorap örme tekniğı,
- 7- Çorap örücülüğünde kullanılan desen çeşitleri,
- 8- Çorap örme nedenleri,
- 9- Çorapların pazarlanması ve sağladığı katkı,
- 10- Çorap örücülüğünün yeni kuşaklara aktarılması,
- 11- Ayaş çorap örücülüğünde kullanılan teknik ve desenlerin diğerk dallarda kullanılabilirliğı.

Türk el sanatlarının örücülük dalında ürün olarak çok sık karşılaştığımız çoraplar genç kız ve kadınlarımızın duygusu ve düşüncelerini renklerinde, motiflerinde, desenlerinde yansıttıkları görülmektedir. Bundan başka çorap giyen kişinin sevincini, üzüntüsünü, kederini giydiğı çoraptaki motifler, desenler ve renkler yansıtmaktadır.

Ayrıca çoraplardaki motif,desen ve renk özellikleri ait oldukları bölgeleri coğrafi ve kültürel açıdan tanıyada yardımcı olmaktadır.

Çoraplar hem soğuktan koruyan, hemde çeşitli özellikleri yansıtan bir giyim eşyasıdır.

Çorap eski giyimde en çok itina edilen bir giyim eşyasıdır. Düşman ayağı baktığına göre ayağı giyilen çorabın göz alıcı şekilde olması gerekir. Şu Ankara türküsünde olduğu gibi;

Ne hoş olur Şu Ankaranın orabı

Hovardalar süslü giyer orabı (Cumhuriyetin 50.Yılı 1973).

Ayaş ilçesinde örme çoraplarda kullanılan desenlerin tesbiti, yeni kuşağa aktarılması ve kullanılan çorap desenlerin örücülüğünün diğer dallarında kullanılabilirliği, çorap örücülüğünde kullanılan tiftik ipliğinin elde edilişi, boyanması, eğrilmesi ipliğin katlanmasında kullanılan araçların incelenerek tanıtılması.

Ayaş ilçesinde çorap rclĞ^u her yönüyle tanıtılarak ilgi duyan ve bu konuda araştırma yaparak bilimsel çalışma yapacak olanlara yardımcı olunursa araştırma amacına ulaŐmıŐ olacaktır.

2- LİTERATÜRDEN ELDE EDİLEN BİLGİLER

2.1. Ayaş İlçesi Hakkında Genel Bilgi

Ayaş Ankara ilinin kuzey batısında olup, ^{Ankara'ya} 60 km.lik kara yolu ile bağlıdır. Ankara çayı üzerinde olmasına rağmen genellikle bozkırlar yer almıştır. Tamamen dağlıktır, ovalara rastlanmaz. Eski ipek yolunun geçtiği kaldırım taş artıklarından anlaşılmaktadır. Geçim kaynağı ziraat, hayvancılık, ve meyveciliktir.

Ayaşta çeşitli elsanatları yapılmaktadır. Bunların bazıları unutulmuş, bazıları ise geçim kaynağı amacıyla yapılmaktadır.

Örücülük ve işlemecilik bugün hala devam etmektedir. Bunun nedeni ise ekonomik bakımından fayda sağladığı için yapılmaktadır. Ayaş deyince akla yün çorap gelir. Bugün her ailede beş şiş ile örülen yün ve tiftik çorapları mevcuttur. Bu çorapları örerken çevreye has bir takım örgü isimleride kullanılır. (Mikke, keten, acur). Yün ve tiftikten patik, eldiven kazak, kuşak, başlık, atkı, şal örülmektedir.

2.2- TiftikElyafının Özellikleri ve Elde Edilmesi:

Ankara'nın tiftik keçileri dünyanın her tarafından büyük bir üne sahiptir. Bu keçilerin kılları gayet ince ve yumuşak parlaktır.

Evvelce Ankara keçilerinin tiftiğinden sof denilen kumaşlar dokunur ve tiftikten örülmüş halılar pek aranırdı (Erdoğan 1965). 1071 de Ankara'ya gelen (Pitton de Tourneford) Ankara keçisi hakkında şunları söylemiştir.

Dünyanın en ünlü keçileri Ankara yöresinde beslenir. İpek kadar ince olan kılların beyazlığı ile parlak 8-10

parmak uzunluğunda örgü ile kıvrılmış olan bu kıl pek çok güzel kumaşların malzemesidir.

Ankara keçilerin yünleri beyaz, gri ve siyahtır. Fakat rengi ne olursa olsun inceliği ve parlaklığı daima aynıdır.

Tiftik örgü işlerinde koyun^{yünü} kadar değerli bir gereçtir. Eskiden yalnız Orta Anadolu'ya has olan bu tür hayvanların yetiştirildikleri bölgelere göre doğal renkleri vardır. Ankara civarında sarı, siyah, kırmızı, koyu renklere rastlanır.

Oğlaklardan ve çepiç ismi verilen bir yaşındaki keçilerden elde edilen kıllar en nitelikli olanlardır. Tiftiklerin beyazlarından ak çoraplar örülür. Bazı yerlerde koyun yünü ile karıştırılarak iplerde parlaklık elde edilir. Taramak suretiyle oğlak ve çepiçlerden elde edilen tüylerle çok kez eldiven örülür. Van, Diyarbakır ve yöresinde giyilen çoraplarda bu hayvanların renkli gereçlerinden faydalanılır (Özbel 1976).

Tiftik^{ipliği} elde edilirken çeşitli safhalardan geçirilir. Bunlar sırasıyla hazırlama, birinci tarama, boyama, yıkama ikinci tarama, eğirme, bükme ve katlamadır. Evvela keçilerin kırılması yapılır bu senede bir defa baharda kırkım maksı ile kesilir.

Ayrıca tiftik keçilerinin tüylerini dökmeye başladıkları ilk baharda taramak suretiyle elde edilir. Bu şekilde elde edilen tiftiğe gömlek denir. Gömlekte iki cins kıl vardır. Birincisi uzun ince ve parlak kıl, diğeri ise kemp denilen kısa kıllardır. Kemp ölü kıldır, boyanmaz, çabuk kırılır (Batu, 1940).

Bu şekilde toplanan tiftikler çöp saman v.b. yabancı maddelerden ayrılır. Sonra tek düze bir iplik elde edebilmek için cins ve boylara ayrılır. Ayrılan tiftikler özel uzun dişli demir tarakla taranır ve inceltilir kısa tellerden ayrılır. Kısa tiftiklerden urgan, çuval, keçe yapımında kullanılır. Uzun lifler yıkanmadan önce veya yıkandıktan sonra boyanır. Boya maddesi olarak taze ceviz kabuğu, ceviz yaprağı, soğan kabuğu, çay nanesi, asma yaprağı veya bazı bitkilerin köklerinden elde edilen boyalarla boyanır. Boya maddeleri kazana konarak kaynatılır kaynayan suyun içersine tiftikler konur bu suretle boyanır. Bu boyama usulüne yerli ve sabit boyama denir. Taranmış olan tiftikler öreke veya iğ denilen elde çevrilen aletlerle eğrilerek iplik haline getirilir.

Eğirme ve bükme işi bazı yörelerde iğ ile (Çankırı, Eskişehir) Bazı yörelerde kirman (Çorum, Yozgat, Kırşehir) denilen elle çevrilerek aynı işi yapan aletle yapılır. Bu aletle Isparta yöresinde tengirek Ankara yöresinde ise fengere denir. Bu şekilde elde edilen ipliklere Behre adı verilir (Türk Folklor Araştırmaları 1983).

2.3- Elsanatları İçersinde Örme Çorabın Yeri ve Önemi:

Elsanatları ilk insanların kendi ihtiyaçlarını sağlayacak faaliyetlerle başlar. Bu yolda ortaya çıkan eserler insan yeteneğine, yaşayış özellikleriyle iklim şartlarına uygun gelişmeler gösterir.

Başlangıçta basit ve yalnız fayda amacıyla yapılan bu işler, zamanla kişinin ve toplumun bütün sanat kabiliyetlerini içine alarak süsleyici sanatlar alanına giren bir sanat eseri haline alır. Bunların içinde etnoğrafik değerleri taşıyanlar bugün dünya müzelerinde yer almaktadır.

Elsanatları fert emeğiyle başlayıp kollektif bir faaliyet kaynağı haline gelen halk sanatları başlıca el, ev ve çarşı sanatları olmak üzere üç kısma ayrılabilir (Özbel 1945).

Fakat memleketimiz henüz büyük, modern bir sanayi memleti haline gelmemiş olduğundan halk sanatları, küçük sanatlar memleketidir.

En eski bir sanat faaliyeti olan elsanatları ferdin ve ailenin çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapılan ve çoğunlukla kadınlar tarafından yapıldığı için "kadın elsanatları" denilebilir (Özbel, 1945).

Kadın elsanatları, biri kadın ihtiyaçlarını diğeri de erkek ihtiyaçlarını karşılayan olarak ikiye ayrılabiliriz. Her ikisinde süs arzusu ile gelişmiştir. Daha sonraları fayda ve ihtiyaç artıp iş bölümü kurulunca, bir kazanç yolu ortaya çıkmış ve bunlardan pek çoğu erkeklerin eline geçmiştir.

Birçok kadın sanatları yakın zamana kadar Anadolu'da yapıla gelmekteydi, bir çok yerlerde yayılmış sanat kollarına göre bu el sanatlarından bir kaç tanesini bilmiyen genç kızlara evlenmeye hak kazanmamış gözüyle bakılırdı.

Kadın sanatları başında, başka memleketelerde olduğu gibi bizdede örgü, çeşitli işlemeler gelir. Ve ailenin görevleri yanında ikinci plandaki işlerden sayılır.

Bu el sanatları her ne kadar ihtiyaçları karşılamak maksadıyla yapılmakta isede işçinin sanat kabiliyetini işlemisi, onu bir zevk ve hüner eseri haline koyar. Bu sanatların her sınıf aile kızları ve kadınları için aynı derecede önemi vardır. Bu güzel geleneğin örneklerine tarihte sık rastlanır (Özbel, 1945).

Elsanatları bugün Anadolu'nun her bölgesinde eski gelenegini koruyamamakla beraber karakterini kaybetmemiştir.

Anadolunun çeşitli bölgelerine göre özel bir karakter taşır.

Doğu Anadolu ile Batı Anadolu'yu, Güney Anadolu ile Kuzey Anadolu'yu birbirinden ayırır. Orta Anadolu'nun çoklukla diğer bölgelerine göre ortalama bir çehre göstermesi dikkate değer bir noktadır (Türk Elsanatları Derneği 1967).

Köylü toprak işleri dışında zamanını bölgesinde yapılagelmekte olan el sanatlarıyla değerlendirilebilir.

Köy el sanatları şunlardır; Dokuma işleri, nakış işleri, Biçki dikiş işleri, Tahta işleri, Demir işleri, toprak işleri süsleme niteliği taşıyan sanatlar içinde halı, kilim, cicim sili, işleme ve örgü işleri başta gelir (Türk Elsanatları Derneği 1967).

Elsanatlarının özellikleri; geleneğe dayanan bir karakter taşır, Milli sanat zevkini temsil eder, yaratıcılık fikrini geliştirir. Aile içinde bedii zevk ve sanat terbiyesi temin eder, Topluluk hayatında ve düşüncede büyük bir değer taşır, aile masraflarında tutumluluğu sağlar. Bütün bunları eserin veya bir işin üzerinde görmek mümkündür (Özbel 1945).

Örme sanatının tarihi oluşumu içinde incelersek M.Ö. V.VII. yüzyıllarına kadar çıkmak gerekir. Örme sanatı ile ilgili belgelerin Orta Asya'da bulunması, bu sanatın Türk toplumu içinde gelişmiş olduğunu gösterir (Akyayınları 1982).

Elsanatları içerisinde örme sanatı hakkında sayın Nurhayat Berker;

Elsanatlarının en önemli ve renkli türlerinden biride örme sanatıdır. Tığ ve şişle yapılan bu işler geleneksel ve primitif süslemeleri ile halk arasında yaygın bir özel-

liktir. Genellikle köylüler arasında önemli bir uygulama sahası bulan örme işleri, gerek renk, gerekse motif yönünden üslubu ve yapılışı çok zengindir (Berker-).

Türk halkının günlük yaşantılarındaki ihtiyaçlarını karşılamada kullandığı havandan nazarlığa, yorgandan çoraba, kilimden oyaya, tütün kesesinden sigara ağızlığına, seramikten kadın süsü olan başlığa kadar çeşitli halk sanatlarını kapsamaktadır.

Her biri kendine özgü teknikte yapılmış bu eserlerde Türk halkının sanat zevkini renk anlayışını, süsleme motiflerini kompozisyon özellik ve özgürlüğünü genel olarak; halkımızın ortak duygu ve zevk ortamını mahalli karakterleri ile izlemek mümkündür (Akbank yayınları 1972).

Bilhassa çoraplarda bu yön o kadar belirliidirki, çorap artık sadece ayağa giyilen bir giysi olmaktan çıkmış, halkın iç aleminde söyleyemediği duygu ve isteklerini motif ve renklerle ifade vasıtası olmuştur.

Günümüzün yaşantısında tam bir giyim çorapla tamamlanmamış olur. Halbuki giyim tarihinde ise çorap en az söz konusu olan bir nesnedir. Eski Mısırdaki, eski Yunan ve Roma medeniyet alanında çorap yoktur. Hatta ilik ve düğme gibi öğeler nereden geldiği ve kimler tarafından ilk kez kullanıldığı hakkında da fazla bir şey söylenemez (Özbel, 1976).

Ansiklopedilerde çorap konusuna bakıldığı zaman örme çorabın 16.ncı yüzyılda keşfedilmiş bir triko makinası ile ortaya geldiği yazılıdır. O zamana dek bu gereksinme bugün bebeklere giydirilen patikli tulum biçiminde dikilerek sağlanırdı. Daha sonra bilek kısmından ayrılmış bir çorap biçiminde kullanıla gelmiştir.

Etnoğrafik araştırmalarda giyim dikişsiz, yarı dikişli ve tam dikişli olarak sınıflandırılır ve çoraplar söz konusu edilmez. Arkeolojik araştırmalarda ise M.Ö. 500-600.yy. evvelile deggin olduğu tahmin edilen Altay eteklerinin Pazırık mevkiinde açılmış olan bir kurganda keçeden yapılmış çoraplar bulunmuştur (Özbel 1976).

İlk örneklerini de keçeden olduğunu öğrenmiş oluyoruz. Orta Asya'nın doğu kısmı keçe, batı kısmı örgü bölgesi olarak bilinmektedir.

Çin Türkistan'ında bulunmuş olan heykeller ve duvar frekanslarındaki figürlere bakılarak o zamanın giyimine deggin bir fikir edinmek mümkündür (Özbel 1976).

Bunlar tam dikişli bir giyim tarzında olduğundan gerek başlıklar ve gerek diğer süs nesneleri bize çorapların bir giyim içinde olduğunu ortaya koyar.

Topkapı sarayında bulunan ve 13.ncü yüz yıla değin olduğu saptanmış olan "VARDA ve GÜLSAD" hikayesindeki minyatürlerde de" kınalı çorap" adını verdiğimiz bazı örnekler kadın figürlerin ayaklarında görölür (Özbel, 1976).

Anadolu halkı arasında keçe çorap ve örme çorap olarak, bu giyimin iki türlü yapıldığı ve kullanılageldiği yaşlılar tarafından bilinir. 17.yy.la değin bazı kayıtlardan da bu iki türlü çorabın kullanıldığı anlaşılır ve örme çorapların en fazla yapıldıkları yer olarakta Trabzon gösterilir.

Örme sanatı, uzun-kısa çorap, eldiven, başörtü^{3ü} çeşitli baş süslemeleri, iç fanilaları gibi giyim eşyalarında uygulanmaktadır. Bu eşyalar renkli, renksiz, yün veya pamuk ip-liklerle motiflerle bezenmiştir.

Örme sanatı dokuma tekniğinden ayrıdır. Tığ veya iki şişe, beş şişe zincir, düz veya ters ilmeler sayı ile eksiltip çoğalmalarla motif ve kompozisyonlar meydana gelir.

Çoğunlukla kadınlar tarafından yapılan bir sanat türüdür.

Kadın elsanatlarından olan örme çorap elsanatları içinde rastlanan işlerdir. Çoğunlukla kadın işi olan bu sanatla erkeklerinde yaptığı bazı bölgelerimizde görülmektedir.

2.4. Tanımlar

Çorap: Ayağın biçimine göre örülmüş ayak giysisidir (Türkçe sözlük 1969)

Desen: Kumaşı süsleyen çizgi, çiçek gibi şekillerin tümüdür (Türkçe sözlük 1969)

Motif: Bir çoğu yanyana gelerek bir müzik parçasını veya bir bezeme işini meydana getiren ve kendi başlarına birer birlik olan unsurlardan her biridir (Türkçe sözlük 1969)

Kültür: Bir topluluğun tinsel özelliğini, duyuş ve düşünüş birliğini meydana getiren gelenek halindeki ve her türlü yaşayış, düşünce ve sanat varlıklarının tümüdür (Türkçe sözlük 1969)

Sanat: Güzellik karşısında duyulan heyecan ve hayranlığı uyandırmak için insanın kullandığı yaratıcılıktır (Türkçe sözlük 1969)

Halk elsanatı: Halk kültüründe yetenekli kişilerin uğraşısı olan ve ince el işçiliği isteyen geleneksel sanat türüdür (Acıpayamlı 1978)

El sanatı: İçinde yaratıcılık, yargıya varma beceri gibi öğeler bulunan kişinin gördüğü, öğrendiği ve duyduğu şeyleri eğitsel bir değer taşıyacak biçimde elle yaparak anlatma etkinliğidir (Alaylıoğlu 1967)

Şiş (Beş şiş): Bu şişler beş adet olarak satılır. Halk arasında beş şiş diye adlandırılmıştır. Üzeri nikel kaplanmış çelikten yapılmış boyları 12.5 cm. ile 17.5 cm arasındadır. Bu şişler çorap, eldiven gibi yuvarlak olarak örülen işlerde kullanılır (Dinçsoy 1967).

İğ: İnsan elinden sonra kullanılan ilk büküm aleti iğdir. İpliğin sarıldığı ucu çengelli gövde ile ağırlık veren, gövdeye geçirilmiş yuvarlak bir tahta olmak üzere iki kısımdan oluşur. Lifler önce elle paralel hale getirilerek uzatılır ve bükülür. Elde edilen iplik iğın gövdesine sarılarak çengelden geçirilip aşağıya sarkıtılırken hızla döndürülür. Bu hareketin tekrar edilmesiyle avuçta tutulan lif demeti iplik haline getirilmiş olur. İğ genellikle yün ve pamuk gibi kısa lifleri iplik haline getirmekte kullanılır (Aytaç 1982).

Kirman: İğdeki yuvarlak tahta yerine çapraz olarak birbirine geçmiş iki tahtadan ve bir çengelli eksenden ibarettir. Bundada iğde olduğu gibi iplik bükülür. Bükülen iplik çapraz tahtaların aralarına karşılıklı sarılır. Kirmandan, yün, pamuk, tiftik gibi kısa liflerin bükülmesinde kullanılır (Aytaç, 1982).

Öreke: Bir çeşit iğ olup, tablosı üsttedir (Aytaç, 1982).

3- MATERYAL VE METOD

Araştırmanın meteryalini; Ayaş ilçisinde çorap ören bireylere uygulanan anket ile elde edilen veriler, bireylerin çalışma esnasında izlenmesinden edinilen bilgiler ve çorap örümünde kullanılan araç ve gereçler oluşturmaktadır.

Metaryal toplıyabilmek için Ankara pazarlarında yapılan ön araştırma ile örme tiftik çoraplarının Ayaş ilçesinde yapıldığı tesbit edilerek araştırma bölgesi olarak Ayaş ilçesi seçilmiştir.

Araştırma evreni olarak; Ankara iline bağlı Ayaş ilçesindeki çorap ören aile bireyleri oluşturmaktadır.

Yöreiyi iyi tanıyanların rehberliğinde çorap ördüğü tesbit edilen bireyler arasından konusunda özelliği ve mahallinde yapılan ön soruşturmalardan sağlanan bilgiler^{de} dikkate alınarak %20 tesadüf örneklemeyle seçilen 60 bireye uygulanmıştır.

Ekte örneği sunulan anket kapalı ve açık uçlu 60 sorudan oluşmaktadır.

Anket araştırmacı tarafından bireylerle karşılıklı görüşme tekniği ile uygulanmıştır. Uygulama sırasında konu ile ilgili gözlemler yapılmış araç; gereç ve ürünlerin fotoğrafları çekilmiştir.

Anket uygulanan bireylerin ördükleri çorapların fotoğrafları yanında Ankara ve Ayaş pazarlarında satılan tiftik çorapların fotoğrafları çekilmiş, bunlarla ilgili bilgiler gözlem formları halinde düzenlenmiştir.

Eskiden örülmüş örme çoraplarla bugün örülen çorapların mukayese edebilmek için Etnoğrafya müzesinde bulunan

örme çorapların fotoğrafları çekilerek ayrı ayrı gözlem formları düzenlenmiştir. Bu formdaki bilgiler müze kayıtlarından alınmıştır.

Gözlem formunda çorapta kullanılan gereç, teknik, desen adı, kompozisyon özellikleri üzerinde durulmuş ve desenin yapılışı ile işlem basamakları hazırlanmıştır.

Anket formunda elde edilen veriler uygun görülen başlıklar altında toplanarak incelenmiştir. Anket soruları dikkate alınarak tablolar geliştirilmiştir. Tablolar geliştirilirken tek soru ve birden çok seçenekli sorular dikkate alınarak müstereklik sağlanmıştır.

Ankettedeki cevaplardan elde edilen verilerin değerlendirilmesi, yüzde hesaplamaları yapılmıştır. Ayrıca araştırma bölgesinde yapılan gözlem sonuçlarından ve özel notlardan elde edilen bilgiler ilgili bölümlerde yer verilmiştir.

4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA

4.1. Çorap Ören bireylerin sosyal ve kültürel durumları.

Ayaş ilçesinde çorap ören bireyler arasından seçilerek araştırmaya alınanların 18 ile 80 arasında değişen yaşları 9 yaş aralığına göre sınıflandırılarak Tablo 1 de incelemeye sunulmuştur.

TABLO 1

Çorap Ören Bireylerin Yaş Dağılımları

Birey		
Yaş kümeleri	Sayı	%
18-26	5	8.3
27-35	8	13.3
36-44	14	23.3
45-53	10	16.7
54-62	6	10.0
63-71	10	16.7
72-80	7	11.7
TOPLAM	60	100.0

Çorap ören bireyler 36-44 yaş kümesinde en yüksek oranda (%23,3), 18-26 yaş kümesinde ise en düşük oranda (%8.3) bulunmaktadır. Diğer yaş kümelerindeki bireylerin dağılımları %10.0-%16.7 arasında değişmektedir (Tablo 1).

Bu veriler çorapörmenin her yaşta^{ki} birey tarafından yapılmakta olduğunu ortaya koymaktadır.

TABLO 2

Bireylerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu	Birey	
	Sayı	%
Okuma yazma bilmiyenler	19	31.7
Okuma yazma bilenler (okulu bitirmemiş)	13	21.7
İlk öğrenimli	27	45.0
Orta öğrenimli	1	1.6
TOPLAM	60	100

Çorap ören bireyler arasında ilk öğrenim görmüşler yoğunluktadır (%45) Bunu az olan değerlerle okuma yazma bilmiyenler, okulu bitirmediği halde okuma yazma bilenler ve orta öğrenim görmüş bireyler izlemektedir.

En düşük oranı oluşturan tek birey Halk eğitimde görevli olup orta okul mezunudur (Tablo 2)

Bu veriler Ayaş ilçesinde çorap ören bireyler arasından araştırmaya alınmış olanların ilk öğrenim görmüş veya görmemiş bireyler olduğunu ortaya koymaktadır.

TABLO 3
Bireylerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

Medeni Durumları	Birey	
	Sayısı	%
Evli-Çocuklu	41	68.3
Evli çocuksuz	4	6.7
Dul-çocuklu	12	20.0
Bekar	3	5.0
TOPLAM	60	100

Çorap ören bireylerin %5'i bekar, %20'si dul, %75'i evlidir. Çorap örme oranı dul ve evliler arasında daha yüksek (evli çocuklu %68.3-dul-çocuklu %20.0) bulunmaktadır (Tablo 3).

Bu değerler ailedeki birey sayısının artmasıyla çorap ören birey oranının aile ihtiyacından dolayı artmakta olduğunu göstermektedir.

Bireylerin %96.7'si ev kadını, %3.3'ü de kamu kesiminde çalışmaktadır.

Ayakta kadınlar boş zamanlarında köy el sanatları çerçevesinde yöresel üretimle elde edilen tiftikten şiş ile çorap, eldiven ve çeşitli giyim eşyaları örmekte ve aynı zamanda tığ ile dantel yapmaktadır.

4.2. Ailede çorap ören bireyler, çorap örmenin kimden öğrendiği ve çorap örme nedenleri

Her ailede anketi cevaplayan birey dışında ikinci birey tarafından^{da} çorap örülmektedir.

TABLO 4
Ailede Çorap Ören Bireylerin Dağılımı

Bireyin	Birey	
	Sayısı	%
Kızı	10	16.7
Annesi	20	33.3
Kayınvalidesi	28	46.7
Görümcesi ve Eltisi	2	3.3
TOPLAM	60	100

Anketi cevaplıyan bireylerin %16.7'sinin kızı, %33.3'nün annesi, %46,7 sinin kayınvalidesi, %3.3'nün görümcesi veya eltisi çorap örmektedir (Tablo 4).

Ayrıca mahallinde yapılan incelemelerden ve gözlemlerden aile büyükleinin kızlarına çorap örmeyi öğrettikleri; ev işlerinin dışında hemen hemen herkesin çorap örerek boş zamanlarını değerlendirdikleri tesbit edilmiştir.

TABLO 5

Çorap Örmeyi Kimden Öğrendiklerine Ait Dağılımı

Kimden öğrendiği	Birey	
	Sayısı	%
Annemden	33	55
Büyük annemden	23	38.4
Komşumdan	4	6.6
TOPLAM	60	100

Çorap ören bireylerin %55.0'i çorap örmeyi annesinden, %38.4'nün büyük annesinden ve %6.6'u komşusundan öğrenmiştir (Tablo 5).

Bu değerler çorap örmenin genel olarak Atadan öğrenildiğini ortaya koymaktadır. Bu bakımdan Ayaş ilçesinin el sanatlarından olan örme çorapçılık kuşaktan kuşağa öğretilip bu güne kadar gelmiştir.

Bireylere neden çorap ördükleri sorusuna alınan cevaplardan kendi ve aile ihtiyacını karşılama, ceyiz ve satış için ördükleri anlaşılmıştır.

TABLO 6
Bireylerin Çorap Örme Nedenleri

Çorap Örme Nedenleri	Birey	
	Sayı	%
Kendi ihtiyacı için örenler	3	5.0
Aile fertlerinin ihtiyacı için örenler	9	15.0
Aile fertlerinin ihtiyacı+ kendi ihtiyacı için örenler	8	13.3
Satmak için	16	26.7
Aile fertlerinin ihtiyacı+satmak için	15	25.0
Satmak için+kendi ihtiyacı için	5	8.3
Çeyiz için	4	6.7
TOPLAM	60	100

Bireylerin ifadelerine göre, çorap örme nedenlerinin başında %26.7, yalnız satış için çorap örme gelmektedir. Bunu yakın oranla (%25.0) hem satış hemde aile fertlerinin ihtiyacı için örenler; değişen ve azalan oranlarla yalnız aile fertlerinin ihtiyacı için (%15.0) kendi ve aile fertlerinin ihtiyacı için (%13.3), satmak ve kendi ihtiyacı için (%8.3), çeyiz için örenler (%6.7), ve en düşük oranlarda kendi ihtiyacı için örenler (%5) izlemektedir (Tablo 6).

Çeyiz aile ihtiyacı olarak kabul edilirse ihtiyacı için çorap örenlerin oranı %73.3, satış için çorap örenlerin oranında %51.7 olarak hesaplanabilir.

Hesaplanan bu veriler çorap örmenin temel amacının ihtiyaç giderme olduğunu, ancak satış için örmeninde, ihtiyaç gidermenin 2/3 ne ulaştığını ortaya koymaktadır.

Diğer bir ifadeyle araştırmaya alınmış bireylerin yaklaşık $3/4$ ü ihtiyaç, $1/2$ i satış için çorap örmektedir.

4.3. Desen Seçimi

TABLO 7
Çorap Örmeye Desen Seçimi

Desen seçimi	Birey Sayısı	%
Talebe göre	10	16.6
Kolay uygulanan deseni seçer	3	5.0
Örmeye alışkın olduğu deseni seçer.	36	60.0
Yörenin özelliğini gösteren deseni seçer.	6	10.0
Günün modası olan deseni seçer	5	8.3
TOPLAM	60	100

Çorap ören bireylerin %60'ı örmeye alışkın olduğu deseni seçmektedir. Bu seçimi %16.6 oranıyla talebe göre, %10.0 oranıyla yörenin özelliğini gösteren deseni, %8.3 oranıyla günün modası olan deseni ve %5 oranıyla da kolay uygulanan deseni seçenler izlemektedir.

Bu veriler çorap ören bireylerde daha çok bireyin örmeye alışkın olduğu deseni seçtiğini ortaya koymaktadır.

Ayrıca inceleme alanında örülen çoraplar üzerinde yapılan gözlemlerden kolay örülen, günün modası olan ve çok satılan desenlerin seçildiği tesbit edilmiştir.

TABLO 8

Çorap Desenlerinin Seçiminde Faydalanılan Kaynaklar

Kaynaklar	Birey	
	Sayı	%
Eski çoraplar	28	46.6
Kendim desen oluşturun	8	13.4
Bildiğim desenleri yaparım	24	40.0
TOPLAM	60	100

Çorap örmede kullanılan desenlerin seçiminde bireylerin %46.6'ı eski (atadan kalma) çorap desenlerinden yararlanmakta %13.4 ü kendisi desen oluşturmada %40'ı ise bildiği desenleri uygulamaktadır (Tablo 8).

Mahallinde uygulanan desenler üzerinde yapılan inceleme ve gözlemlerden bireylerin ilk planda bildikleri ve kolay uygulanan desenleri tercih ettikleri, ikinci planda oranı az olan bireylerin kendisinin desen oluşturduğu tesbit edilmiştir.

4.4- Çorap örmede kullanılan malzeme çeşidi, elde edilişi iplik haline getirilmesi.

TABLO 9
Çorap Örmede Kullanılan Malzeme Çeşidi

Kullanılan malzeme	Birey	
	Sayısı	%
Kendi hazırladığı tiftiği kullanır.	26	43.3
Hazır tiftik kullanılır	30	50.0
Hazır ev yünü kullanır	4	6.7
Fabrikasyon yünler kullanır	-	-
TOPLAM	60	100

Çorap örenler arasında komşularına eğirttiği ipliği kullananlar (%50.0) yüksek orandadır. Buna yakın oranla (%43.3) kendi hazırladığı tiftik kullananlar izlemektedir. Hazır el eğirmesi yünü kullananlar %6.7 dir.

Kırkılmış, düzgün eğrilmiş, katlanmış olarak satın aldıkları elyafı kullananların oranı, kendi hazırladıkları tiftik kullananlara göre daha fazladır.

Çorap ören bireylerin %63.3'ü kullandıkları tiftik ipliğinin elyafını satın almakta, %36.7 si kendi hayvanlarından temin etmektedirler.

Satış için çorap ören bireylerin %60'ı ördükleri çorapların tamamını satabilmekte, %33.4 dü bazen satabilmekte, %6.6' sı satamamaktadır.

Bu verilere dayanarak Ayaş ilçesinde örülen çorapların genel olarak satılabildiğini söylemek mümkündür.

Çorap örücülüğü ilçede sonbahar ve kış mevsiminde yapılmaktadır. Çorap örenler yaz aylarında tarla işleriyle uğraşmaktadırlar. Kadınlar ev işlerini bitirdikten sonra boş vakitlerinde çorap örerek geçirmekte, %96.5 i sipariş almalardan %3.5 de sipariş alarak çorap örmektedir.

Anketi cevaplayan bireyler ördükleri çorapların ipliğinin eğirme işlemini %51.6'nın aile fertlerinden biri yapmakta, %48.4 ün ise komşusuna yaptırmaktadır.

Genellikle eğirme işlemi yaşlılar tarafından yapılmaktadır. Bundan gelir sağlıyan bireyler bulunmaktadır.

Çorap örmede kullanılan tiftiği bireylerin %62'si başkalarından satın almakta, %38'i kendi hayvanlarından temin etmektedir.

Çorap ören bireylerden %86'6 sı tiftik elyafını yıkamadan önce eğirmektedirler, %13.4 ün ise yıkama işleminden sonra eğirmektedirler.

Yıkama işleminde çok kirli olan tiftik elyafı sıcak suya kil veya detarjan koyarak bir gece suda bekletilmekte, ertesi gün soğuk su ile durulanıp kurumaya bırakılmaktadır.

Yıkanmış ve kurutulmuş tiftiğe bireylerin %36'sı tarama işlemi uygulamakta ve öreke (fotoğraf 26) ile eğirmekte, %63.4'ü de tarama işlemi yapmadan kirman ile eğirmektedir (Fotoğraf 27).

Tarama işlemi, 20-22 cm. eninde 35-40 cm. boyunda 1,5 2 cm kalınlığında tahta üzerinde belirli aralıklarla 2 sıra 10-12 cm uzunluğunda çiveler çakılmış el yapımı olan demir tarak adı verilmiş aletle yapılmaktadır (Fotoğraf 25).

Tiftiğin tarama işlemi Bir demet tiftik alınıp iki elle demir çivilerin üzerinden bir kaç defa geçirilerek elyafın birbirine paralel hale gelinceye kadar tarama işlemi tekrarlanır.

Araştırmaya alınmış bireylerde tarama işlemini sadece çeyiz çorabı örenler yapmaktadır.

Tiftiği boyayarak çorap örenlerin oranı %25, boyamadan doğal rengiyle örenlerin oranı %75 dir.

Boyama yapanlar, yöreden topladıkları çeyiz yaprağı ve yeşil taze ceviz kabuklarından yararlanmaktadırlar (Fotoğraf 23).

Ceviz yaprağı veya taze ceviz kabuğu su ile kaynatılarak elde edilen çözelti süzülür ve içersine lifler konularak 30-40 dakika kaynatılır. Daha koyu bir renk istenildiği takdirde kaynama süresi uzatılır ve üzerine 8-10 adet ceviz yaprağı konularak istenilen renk elde edilir.

Boyama yapanların ifadelerine göre tuz ve sirke ilave edilerek renge parlaklık verilmekte ve haslık kazandırılmaktadır.

Yani mordan olarak tuz ve sulu asiti kullanılmaktadır.

Kaynatma işlemi bitirildikten sonra lifler soğuk su ile durulanmakta ve kuru maya bırakılmaktadır.

Taze ceviz kabuğundan koyu sarı, ceviz yaprağından kahverengi elde edilmektedir.

Liflerin eğrilmesinde kullanılan aracı kirman (fenge-re) denilen el aletidir (Fotoğraf 27). Eğrilen iplik bireylerin %98.4'ü tarafından katlamadan, %1.6 sı tarafından katlıyarak kullanılmaktadır.

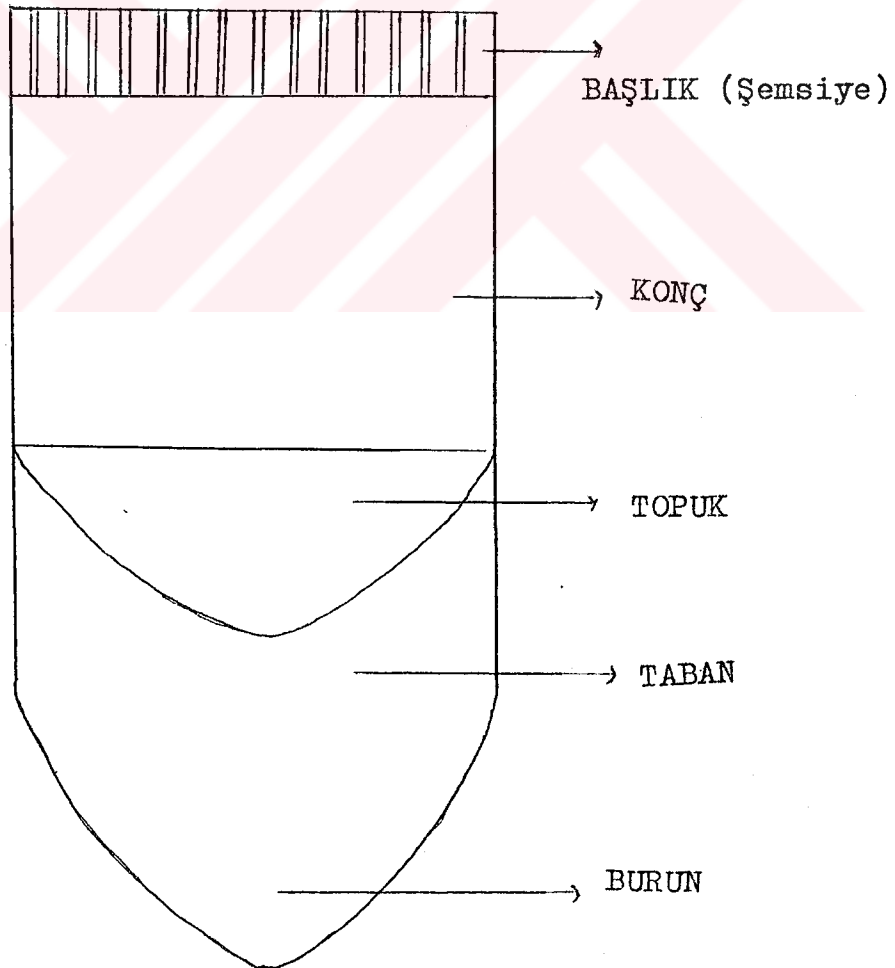
Araştırmaya alınan bireylerden çorap örücülüğünde kullanılan el eğirmesi tiftik ipliklerden alınan örmeklerden, iki katlı boyanmış ipliğin 4 Nm, beyaz renkli tek katlı ipliklerin 2-3 Nm ve doğal siyah renkli tiftik ipliklerinde 2-2,5 Nm olduğu tesbit edilmiştir. Bu bulgular iki katlı kahverengi tiftik ipliğinin 4 Nm değerinde ve diğerlerinden ince olduğu; bunu sırasıyla tek katlı beyaz siyah ve gri

renkli ipliklerin izlediğini göstermektedir. Çift katlı kah-verengi iplik çeyizlik çoraplar için katlanmışdır. Sadece bu çift katlıdır. Diğerleri tek katlıdır.

4.5. Çorap Örme

Çorap örücülüğünde 20 cm. uzunluğunda 2 numara kalınlığında 5 adet şiş kullanılmaktadır. Bu şişler şemsiye veya bisiklet tellerinden yapılmaktadır. Şemsiye tellerinden yapılanların bir ucu koncalı diğer ucu sivri, bisiklet tellerinden yapılanların ise her iki ucu sivridir.

Yapılan gözlemlere göre çorap örme işlemi 5 bölüme ayrılmaktadır.

Şekil I.

Çorap örümüne, ^{beş} şiş üzerine çorap büyüklüğüne ve cinsine göre kadın çorapları 20-22 erkek çorapları 26-28, çocuk çorapları için 16-18 ilmekler (gözler) her şişe eşit sayıda atılarak başlanmaktadır.

İlmekler şiş üzerine atıldıktan sonra örmeye geçilmekte başlık (şemsiye) örülmektedir. Başlık lastik örgü olarak yapılmaktadır. Kadın ve çocuk çoraplarında lastik 1 ters, 1 yüz olarak, erkek çoraplarında 2 ters, 2 yüz olarak örülür.

Lastik örümü tamamlandıktan sonra konç örümüne geçilir. Gerekli uzunlukta desenli olarak konç örülür topuğa gelinir.

Topuk örme işlemi için şiş üzerindeki ilmiklerin yarısı başka bir renkli ipliğe alınır ve bu iplikte tek sıra örülür. Geçirilen ilmiklerdeki iplik bir üst sırada esas ilmek yerine geçer ve ayağın üst yüzüne gelen ilmikler desenli tabana gelen ilmikler düz olarak taban boyu kadar örülüp taban tamamlanır.

Taban örümünü burun örümü izlemektedir. Bunun her iki yanlardan 3-4 ilmek bırakılarak her sırada birer birer eksitme yapılarak 8-10 ilmek kalıncaya kadar örülür ve nihayet kesilerek burun bitirilir. Böylece çorabın başlığı (şemsiye), tabanı ve burun kısmı örülmüş olur.

Son işlem olarak topuk kısmının örülmesine geçirilir. Topuk için ayrılan ilmeklerden geçirilip bir sıra örülmüş farklı renkteki ara iplik çıkartılarak elde edilen ilmekler 4 şişe eşit sayıda taksim edilir ve aynen çorap burnunda yapılan işlemler topuktada tekrarlanarak çorap örülmüş olur.

Çocuk çoraplarına üç büzme, elma çekirdeği, bıçak burnu, kadın çoraplarına ajur (acur) elma, çekirdeği, katip bıyığı, kartal kanadı, söğüt yaprağı, boncuklu, üç büzme, erkek çoraplarına ise midye (mikke) katip bıyığı tekli bıçak burnu adı verilen desenler uygulanmaktadır.

Örülen çoraplara form vermek için, çoraplar sabun ve detarjan ile yıkanıp durulandıktan sonra ıslak halde tahta kalıplara geçirilerek kurumaya bırakılır.

Tahta kalıpla el yapımı olup 1 cm kalınlığında çorap şeklindedir. Çocuk, kadın ve erkek çorapları için çeşitli büyüklükte ve boydadır (Fotoğraf 29).

4.6. Örülen çorapların pazarlanma şekli ve aile bütçesine katkısı.

TABLO 10

Örülen Çorapların Pazarlanma Pazarlanma Şekli

Pazarlanma şekli	Birey	
	Sayısı	%
Evinde satar (kendisi)	13	21.6
Pazara götürür (kendisi)	10	16.7
Tanıdıklarına satar (kendisi)	5	8.3
Aile fertlerinden Biri satar	10	16.7
Aile fertlerinden birisi satar+pazara götürür.	10	16.7
Tanıdıklarına satar+evinde satar	12	20.0
TOPLAM	60	100.0

Araştırmaya alınan bireyler ördükleri çorapların çeşitli yollarla satışını yapmaktadırlar. Bireyler ördükleri çorapları kendileri evinde veya ilçe pazarına götürerek satış yapmaktadırlar, yada Aile bireylerinden biri pazara götürerek veya tanıdıklarına satmaktadır.

En yüksek oran %21.6 olarak bireyin kendisi evinde satmaktadır.

TABLO 11
Çorap Örucülüğü ile Aile Bütçesine Katkısı

Katsı durumu	Birey	
	Sayısı	%
Ailenin tüm geçimini sağlar	2	3.3.
Yalnız kendi ihtiyacını sağlar	30	50.0
Aile gelirine katkıda bulunur.	28	46.7
TOPLAM	60	100

Araştırmaya alınan bireylerden çorap örücülüğü ile ailenin tüm geçimini sağlayanlar %3.3 yalnız kendi ihtiyacını sağlamak amacıyla çorap örenler %50, aile gelirine katkıda bulunmak amacıyla örenler ise %46.7 dir (Tablo 9).

Aile gelirine katkıda bulunmak amacıyla çorap örenlerle ailenin tüm geçimini sağlayanlar birlikte mütala edilirse,

Tablo 6 daki verilerden hesaplanan satış için çorap örenlerin oranına yakın değerdedir (%51.7).

Çorap ören bireyler 1 kilogram tiftikten 14-15 çift çocuk çorabı 12-13 çift kadın çorabı, 8-10 çift erkek çorabı örmektedirler.

Bir çift çoraba düşen iplik miktarının farklı olması çorapların desen özelliğinden, büyüklüğünden, ve örgü sıklığından kaynaklanmaktadır.

Araştırmanın yapıldığı 1986 yılı Nisan-Mayıs aylarında çocuk çoraplarını 500-800 TL.sına kadın çoraplarını 1000-1500 TL.sına erkek çoraplarını 2000-2500TL. arasında satılmakta olduğu tesbit edilmiştir.

Anket uygulamasında bireylerle yapılan karşılıklı görüşmelerden sorunların tesbit edilmesi sırasında çorap ören ve satan bireyler arasında bir kooperatifleşmenin olmadığı, kooperatifleşmeyi istedikleri tesbit edilmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Ankara iline bağlı Ayaş ilçesinde örme çoraplarla ilgili araştırmalardan elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Anket uygulanan bireylere çorap örmeyi küçük yaşlarda öğrenmiş olup bunların %45 i ilk öğrenimlidir.

Çorap örme temelde aile ihtiyacına giderme olduğu, ancak satış için örmeninde ihtiyaç gidermenin 2/3 ne ulaştığını ortaya koymaktadır. Diğer bir ifade ile 3/4 ü aile ihtiyacını giderme, 1/2 i satış için çorap örmektedir.

Ayaş çoraplarından söz edildiğinde beyaz renkte örülmüş çoraplar anlaşılacakla beraber Ayaşta tabii beyaz tiftikten örülen çorapların yanında boyanmış tiftik ipliğinden örülmüş çorapların da bulunmakta olduğu boyama işlemide yöreden toplanan bitkilerden yararlanılmakta boyama, elyaf halinde veya örme işleminden sonra yapılmaktadır.

Örme işleminde araç olarak beş şiş kullanılmaktadır.

Çorap örenlerin %65 i çorap örümünde kullanılan tiftik elyafını satan almakta , %33.5 i ise kendi hayvanlarından temin etmektedir.

Çorap örücülüğünde kullanılan tiftik koyun ve keçilerden kırkımla elde edilmektedir. Kırkılan elyaf toz, toprak ve yabancı maddelerden temizlemek amacıyla yıkanmaktadır. Yıkama, tiftik elyafı eğrilmeden önce veya sonra yapılmaktadır.

Çorap örümünde kullanılan iplikleri bireylerin %51.6 sında aile bireylerinden birisi tarafından eğrilmekte, %48.4 ü para karşılığında başkalarına eğirtmektedir. Tiftik elyafını eğirmekle gelir sağlayanlar bulunmaktadır.

Çorap örümünde kullanılan iplikleri, araştırmaya alınan bireylerin %51.6 sında aile bireylerinden birisi eğir-

mekte, %48.4 ünde komşusuna eğirtmektedir.

Tiftik elyafı genellikle kirmanla eğrilmektedir. Çeyiz ve damat çoraplarını örümünde kullanılan iplikler ise el yapımı olan örecede eğrilmektedir.

Çorap örümünde kullanılan şiş 2 numara kalınlığında, 20 cm. uzunluğunda bisiklet veya şemsiye tellerinden yörede yapılmış beş adet şişle örülen çoraplar, başlık (şemsiye) konç topuk, taban ve burun olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır.

Çorap örmeye 4 şiş üzerine eşit sayıda dağıtılarak atılan ilmeklerle başlanmakta, lastik örgü ile başlık örüldükten sonra konç örümüne geçilmektedir. Konç genellikle desenli örülür ve her desenin isimleri vardır örneğin midye, ajur, kartal kanadı gibi. Konca mütakip önce taban, burun ve sonra topuk düz örgü olarak örülür ayağın üst yüzü desenli örülür.

Çorap örmeye mütakip çoraplara form verilir. Form vermek için örülen çoraplar sabunlu ve detarjanlı su ile yıkanıp ıslak halde tahta kalıplara geçirilerek kurumaya bırakılır.

Çorap örücülüğü yapan bireylerden %21.7 i ördükleri çorapları evlerinde, %16.7 i ise Ayaş pazarında satmaktadır.

Araştırmalar ve incelemeler sonucunda görüldüğü gibi Ayaşta örülen tiftik çorapları, Ayaş ve Ankara pazarlarında oranılan bir çorap çeşididir.

5.2 Öneriler

Bir insanın kültürünü tanımaması demek, kendine ve toplumuna yabancı olması demektir. Bu durum toplumu temelden sarsar. Sağlam temele dayalı bir toplumu yaşatmak istiyorsak geleceğimizi, geçmişimize dayandırmamız gerekir. Asırlardan beri yaşayan Türk toplumunun kültürel el sanatlarının yeri ve önemi büyüktür. Özellikle el emeği göz nuru ile

yapılan, insanımızın duygu ve düşüncelerini yansıtan işlerimiz çok değerlidir. Bunlardan biride günümüzde kaybolmaya yüz tutmuş olan örme çoraplardır.

Bu sanatı günümüz imkanlarına göre değişik işlere uygulamak mümkündür.

1- Kış aylarında köylümüzün büyük bir kısmının boş zamanları olmaktadır. Bu boş zamanlarını el emeğine dayalı işler yaparak aile bütçesine katkıda bulunmak mümkündür. Ancak bölgesel olarak yapılan bu incelemede örme çorap için araç ve gereçleri bu işi yapanların kendi çabalarıyla temin ettikleri görülmüştür. İlçe yöneticilerinin bu konuda gereken önemi vererek araç ve gereç temininde yardımcı olmaları sağlanabilir.

2- Çorap örücülüğü yapanlar kendi imkanları ile pazarlama yapmaktadırlar. Bölge içinde ve bölge dışında uygun şartlarda pazarlama imkanları yaratılması faydalı olur.

3- Bölgede elsanatları ile uğraşanlara bu alanda kooperatifleşme imkanı sağlanmak ve bu konuda gerekli rehberlik sağlanmalıdır.

4- Bölgede eğitim ve öğretim yaygınlaştırılarak bu sanatın gelişmesine teşvik edilmelidir.

5- Mevcut örme çorapların yurt içi, yurt dışında tanıtmak amacıyla sergiler düzenlenmelidir.

6- Çoraplarda günün modası desen ve motiflerle birlikte o yörenin kendine özgü desen ve motiflerinin yaşatılması ve geliştirilmesi sağlanmalıdır.

7- Çorap örücülüğünde son yıllarda yapılan fabrikasyon yünlerin kullanılması yerine, o yöreye ait tiftik yününün kullanılması sağlanmalıdır.

8- Bu işi yapan yetişkinlerdende eğitim ortamında faydalanılarak bu sanatın yaygınlaştırılması ve yaşatılması sağlanmalıdır.

9- Bu alanda çalışmalar teşvik edilmeli, konu ile ilgili-
lenenlere bilgi verilmelidir.

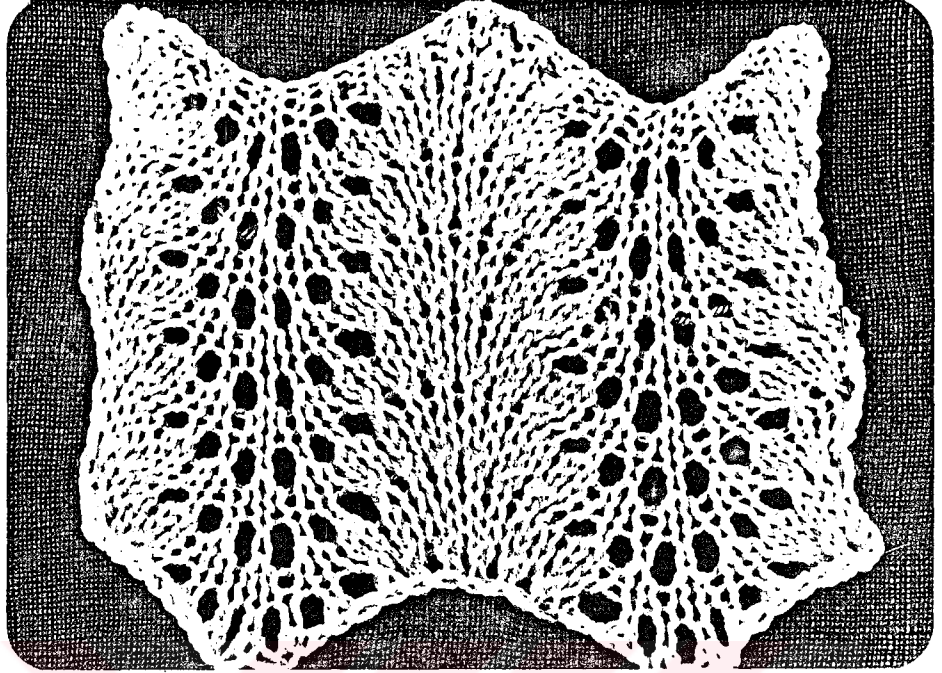

EKLER

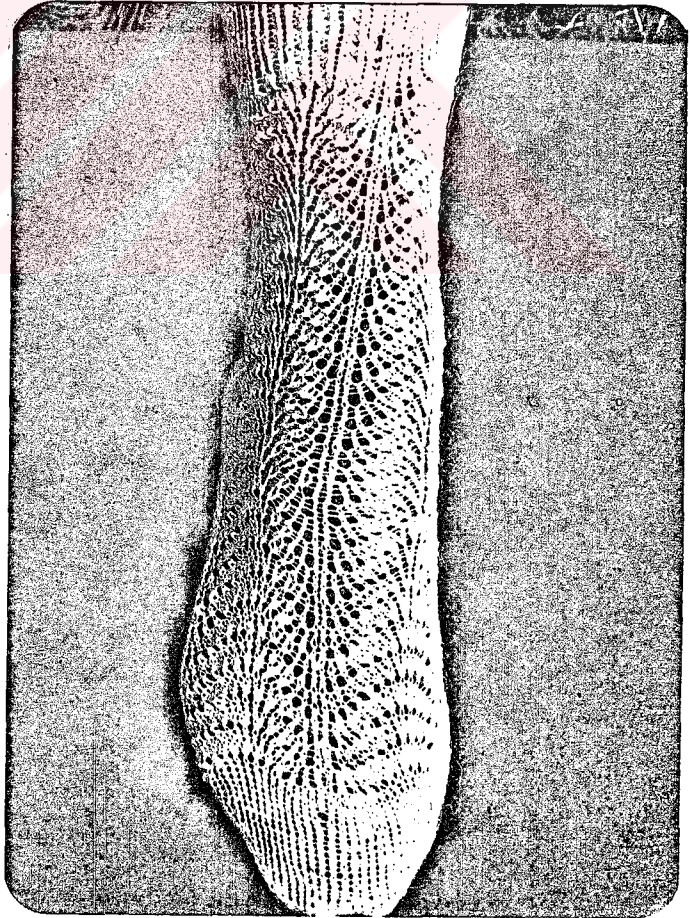
EK

Sayfa

a- Gözlem Fişi.....	37
b- Fotoğraflar.....	71
c- Anket Soruları.....	86

- 1- Örnek: 1
- 2- Fotoğraf : 1
- 3- İlgili Koleksiyon:
- 4- Envanter No:
- 5- Türü: Kadın çorabı
- 6- Boyutları: boy 24 cm
Taban boyu: 22 cm
- 7- Kaynağı: Ayaş Pazarı
- 8- Tarih:
- 9- Kullanılan gereç: Tiftik
- 10- Kullanılan Araç: Beş şiş
- 11- Kullanılan Renk: Beyaz
- 12- Uygulanan Teknik: Ek-
siltme ve Artırma
- 13- Desen İsmi: Ajur (Acur)
- 14- Kampozisyon özelliği:
"Ajur-Acur" desen, çorabın topuk, taban ve burun haricinde çorabın

bütün kısımlarında kullanılmıştır. Kadın çoraplarına uygulanan bu desenin topuk, taban ve burun düz örgü olarak yapılmıştır.

Desen Çıkarma İşlemi:

İşlem basamakları:

1. Sıra: 2 ters ilmek birlikte "3 defa örülür, 1 ilmek şiş üzerine atılır, 1 ters ilmek 6 defa örülür, 2 yüz ilmek birlikte 6 defa sıra sonuna kadar" 2 yüz ilmek birlikte 3 defa örülür.

(Sıra sonuna kadar tırnak içerisindeki işlemlerin tekrarı ile yapılır)

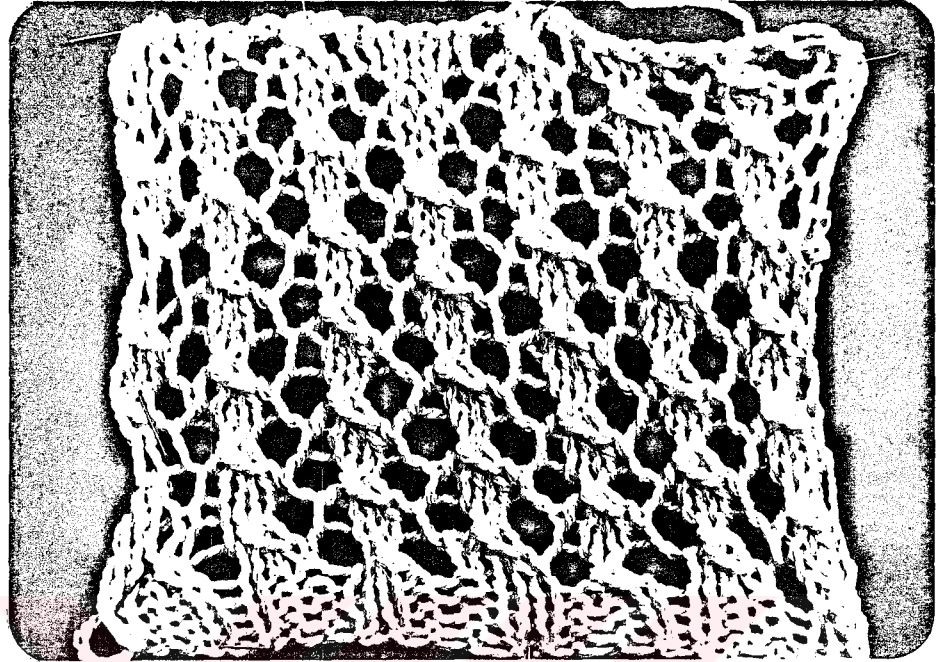
2. Sıra: İlmeklerin hepsi yüz olarak örülür.

3. Sıra: İlmeklerin hepsi ters olarak örülür.

4. Sıra: İlmeklerin hepsi yüz olarak örülür.

5. Sıra: Birinci sıranın aynısı tekrarlanır.

Desen 4 sıranın tekrarı ile meydana gelir.

- 1-Örnek: 2
- 2- Fotoğraf: 2
- 3- İlgili Kolleksiyon:
- 4- Envanter No:
- 5- Türü: Çocuk çorabı
- 6- Boyutlar: Boy 16 Taban boyu 14 cm.
- 7- Kaynağı : Ayaş Pazarı
- 8- Tarih:
- 9- Kullanılan Gereç: Tiftik
- 10- Kullanılan Araç: Beş şiş
- 11- Kullanılan Renk: Beyaz
- 12- Uygulanan Teknik: Eksiltme-Artırma
- 13- Desen ismi: Üç büzme
- 14- Kompozisyon Özelliği: Genellikle çocuk çoraplarına uygulanan desen "üç büzme" adını almıştır. Topuk, taban ve burun düz örgü olarak yapılmış olup, çorabın konç ve ayak kısımlarına desen yapılmıştır.

Desen Çıkarma İşlemleri:

İşlem Basamakları

1. Sıra: Örgünün yüzünden başlanır, 1 yüz "Arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 1 ilmek örmeden alınır, 2 yüz ilmek birlikte örülür, örmeden alınan ilmek 2 yüz ilmeğin üzerinden geçirilir, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 3 yüz " sıra sonuna kadar 3 yüz yerine, 1 yüz ile biter.

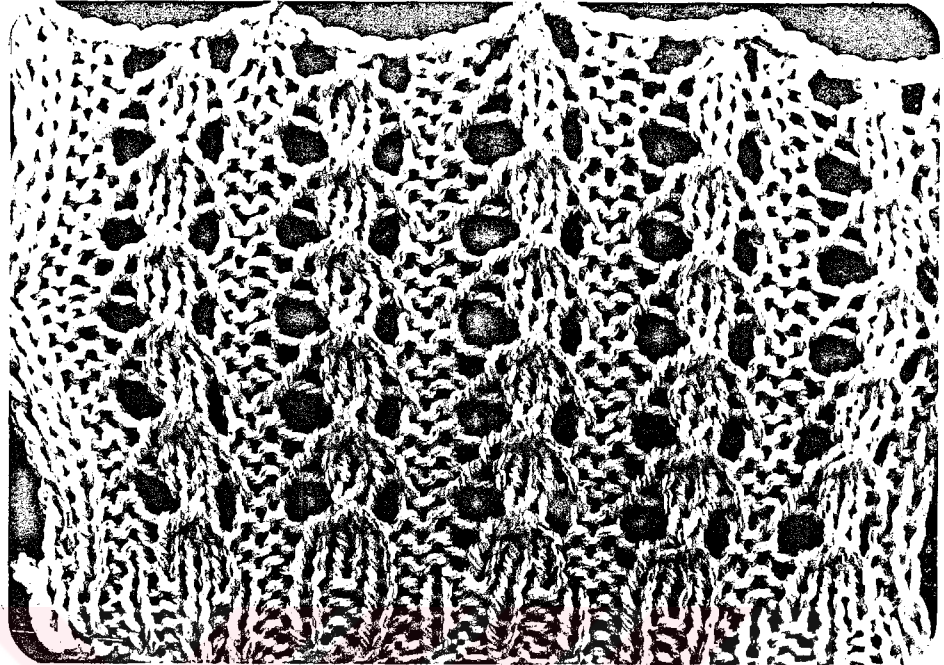
"Tırnak içersindeki işlemlerin tekrarı ile sıranın sonuna kadar örülür).

2. Sıra: Bütün ilmekler ters olarak örülür.

3. Sıra: 4 yüz ilmek, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 1 ilmek örmeden alınır, 2 yüz ilmek birlikte örülür, örmeden alınan ilmek 2 yüz ilmeğin üzerinden geçirilir, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 3 yüz" sıra sonuna kadar işlem tekrar edilir. 3 yüz yerine 4 yüz ilmek olarak bitirilir.

4. Sıra: Bütün ilmekler ters olarak örülür.

Desen bu 4 sıranın tekrarı ile yapılır.

- 1- Örnek :3
- 2- Fotoğraf:3
- 3- İlgili Kolleksiyon:
- 4- Envanter No:
- 5- Türü: Çocuk çorabı
- 6- Boyutlar: Boy:17 cm taban boyu: 16 cm
- 7- Kaynağı: Makbule Arığ Ayaş
- 8- Tarih:
- 9- Kullanılan Gereç: Tiftik
- 10- Kullanılan Araç: Beş şiş
- 11- Kullanılan Renk: Beyaz
- 12- Uygulanan Teknik: Eksiltme-Artırma
- 13- Desen İsmi: Üç Büzme
- 14- Kompozisyon: Genellikle çocuk çoraplarına uygulanan "üç büzme" desen kadın çoraplarına da uygulanmaktadır. Ayağın üst yüzüne ve konç kısmına dikey çizgiler oluşturacak biçimde sıralanmıştır. Topuk, taban ve burun düz örgü ile örülmüştür. Bu desen çorabın her tarafına uygulanmaktadır.

Desen Çıkarma İşlemi:

İşlem Basamakları

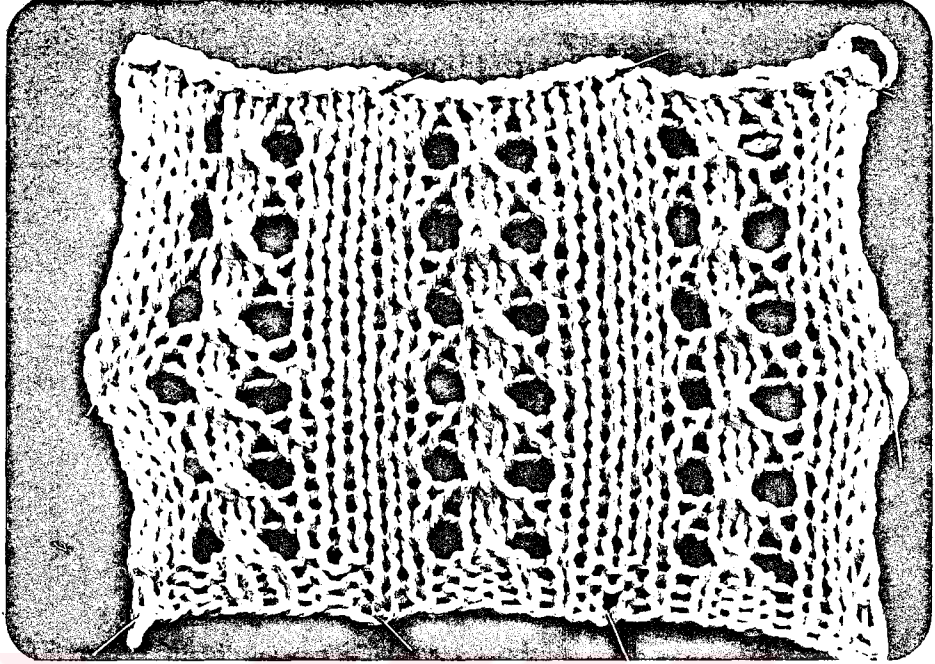
1. Sıra: 2 ters ilmek, 3 yüz ilmek, 2 ters ilmek, 3 yüz ilmek 2 ters ilmek. Sıra sonuna kadar devam eder.

2. Sıra: 2 yüz ilmek, 3 ters ilmek, 2 yüz ilmek, 3 ters ilmek, 2 yüz ilmek. Sıra sonuna kadar devam eder.

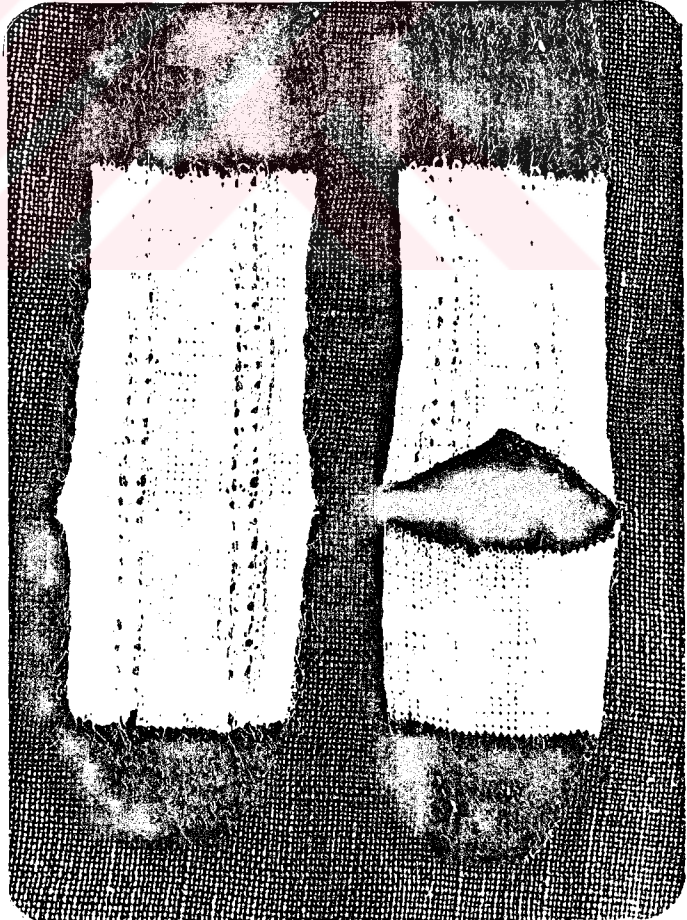
3. Sıra: 2 ters ilmek, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 3 yüz ilmek birlikte örülür, önden arkaya doğru şiş üzerine ilmek atılır, 2 ters ilmek, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 3 yüz ilmek birlikte örülür, önden arkaya doğru şiş üzerine ilmek atılır, 2 ters ilmek örülerek işlem sırası sonuna kadar devam eder.

4. Sıra: 2 yüz ilmek, 3 ters ilmek, 2 yüz ilmek, 3 ters ilmek, 2 yüz ilmek örülür. Sıra sonuna kadar işlem aynı devam eder.

Desen bu 4 sıranın tekrarı ile devam eder.

- 1- Örnek: 4
- 2- Fotoğraf: 4
- 3- İlgili Koleksiyon:
- 4- Envanter No:
- 5- Türü: Çocuk Çorabı
- 6- Boyutlar: Boy, 18 cm
taban boyu: 16 cm.
- 7- Kaynağı: Ayaş Pazarı
- 8- Tarih:
- 9- Kullanılan Gereç: Tiftik
- 10- Kullanılan Araç: Beş şiş
- 11- Kullanılan Renk: Beyaz,
siyah
- 12- Uygulanan Teknik: Eksiltme-Artırma
- 13- Desen ismi: Üç büzme
- 14- Kompozisyon; özelliği:
Çocuk çorabına uygulanan "üç büzme" desen

arkada ve önde ikili sıralar halinde işlenmiştir.

Diğer çoraplardan farklı olarak konç, topuk ve burun siyah tiftikle düz örgü olarak örülmüştür.

Desen Çıkarma İşlemi:

İşlem Basamakları

1. Sıra: 3 yüz ilmek, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 3 yüz ilmek beraber örülür, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 4 yüz ilmek örülür, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 3 yüz ilmek beraber örülür, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 4 yüz ilmek örülür.

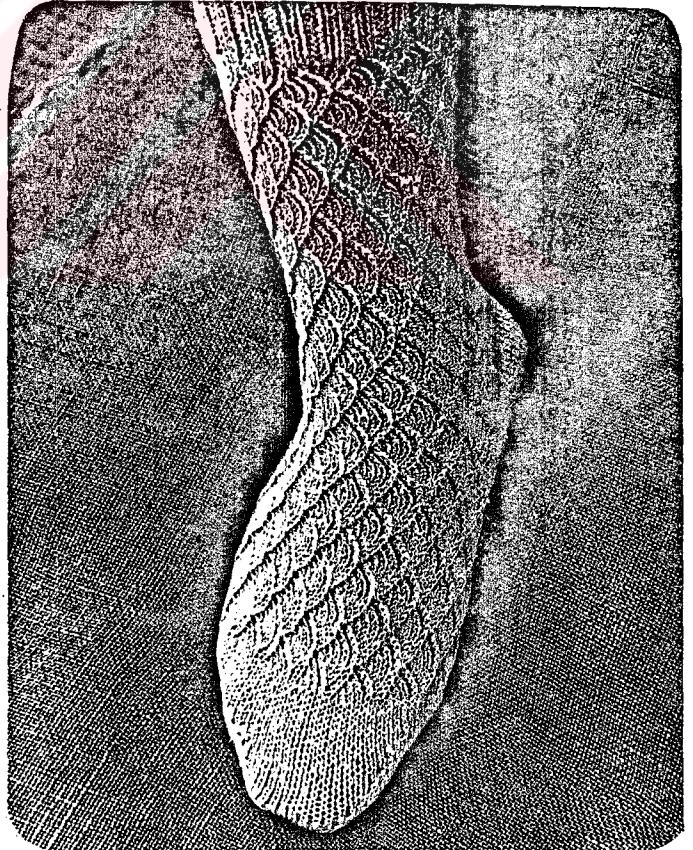
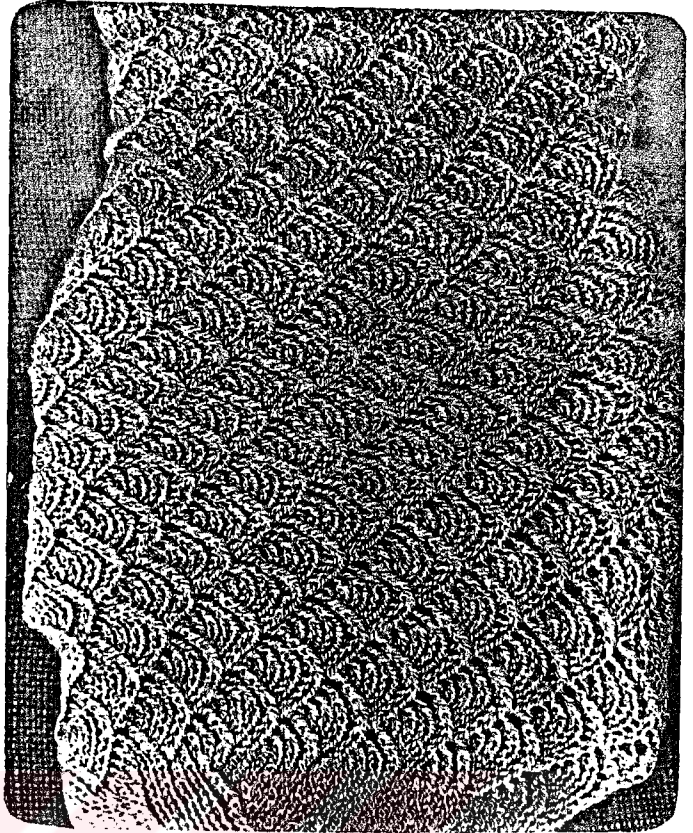
2. Sıra: Bütün ilmekler ters olarak örülür.

3. Sıra: Bütün ilmekler yüz olarak örülür.

4. Sıra: 3 yüz ilmek, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 3 yüz ilmek beraber örülür, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 4 yüz ilmek örülür, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 3 yüz ilmek beraber örülür, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 4 yüz ilmek örülür.

Desen bu 4 sıranın tekrarı ile örülür.

- 1- Örnek: 5
- 2- Fotoğraf: 5
- 3-İlgili Kolleksiyon:
- 4- Envanter No:
- 5- Türü: Erkek çorabı
- 6- Boyutları: Boy 27 cm,
taban boyu 24 cm.
- 7- Kaynağı:
- 8- Tarih:
- 9- Kullanılan Gereç: Tiftik
- 10- Kullanılan Araç: Beş şiş
- 11- Kullanılan Renk: Beyaz
- 12- Uygulanan Teknik: Eksiltme-Artırma
- 13- Desen ismi: Midye (mikke)
- 14- Kompozisyon Özelliği:
Damat ve erkek çoraplarına uygulanan mikke, midye" desen diyogonal şekli oluşturacak biçimde topuk, taban ve burun haricinde çorabın her tarafında kullanılmıştır. Topuk, taban ve burun düz örgü olarak yapılmıştır.

Desen Çıkarma İşlemi:

İşlem Basamakları

Desen çıkarmak için şişe 25 ilmek atılır.

1.Sıra: 2 yüz ilmek önden arkaya doğru şiş üzerine ilmek atılır, 1.yüz ilmeği örmeden al, 1 yüz ilmek, örmeden alınan yüz ilmeği örülen yüz ilmeğin üstünden geçir, 5 yüz ilmek" sıranın sonuna kadar devam eder.

2. Sıra: 2.nci ve bütün çift sıralar Ters örgü olarak örülür.

3. Sıra: 2 yüz ilmek ve önden arkaya doğru şiş üzerine ilmek at, 1 yüz ilmek, 1 yüz ilmeği örmeden alınır, 1 yüz ilmek, örmeden alınan ilmeği yüz ilmeğin üstünden geçir, 3 yüz ilmek" sıra sonuna kadar.

5.Sıra: 2 yüz ilmek, "önden arkaya doğru şiş üzerine ilmek atılır, 2 yüz ilmek, 1 yüz ilmeği örmeden al, 1 yüz ilmek, örmeden alınan yüz ilmeği, örülen yüz ilmeğin üstünden geçir. 3 yüz ilmek" sıra sonuna kadar aynı işlem tekrarlanır.

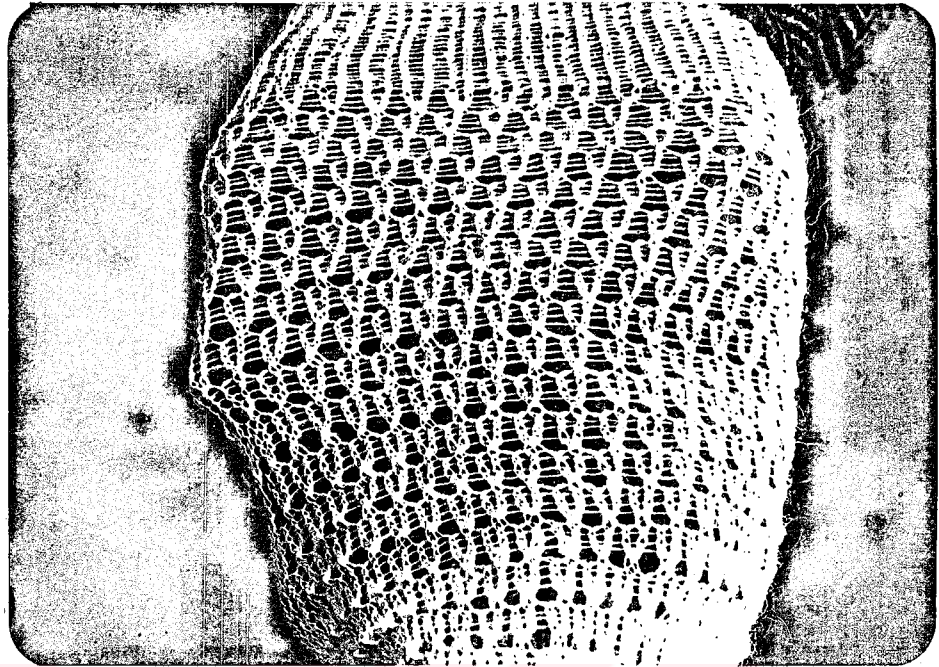
7. Sıra: 2 yüz ilmek "önden arkaya doğru şiş üzerine ilmek atılır 2 yüz ilmek, 1 yüz ilmeği örmeden, al yüz ilmek ör, örmeden alınan yüz ilmeği yüz ilmek üzerinden geçir. 3 yüz ilmek" sıranın sonuna kadar.

9. Sıra: 2 yüz ilmek 3"Şiş üzerine önden arkaya doğru ilmek atılır, 5 yüz ilmek, 1 yüz ilmeği örmeden al, 1 yüz ilmek ör, örmeden alınan ilmeği bu ilmek üzerinden geçir" sıra sonuna kadar bu işlem yapılır.

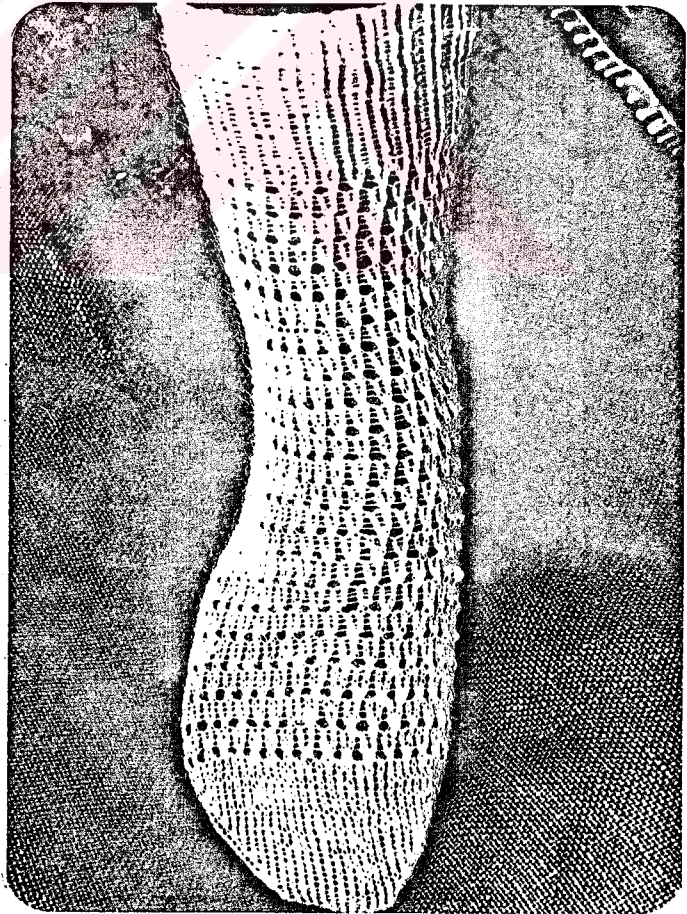
11. Sıra: 1.sıranın tekrarı.

11 sıranın tekrarı ile desen tamamlanmış olur.

Not: Şiş üzerine atılan ilmekler döndürülerek alınır ve örülür.

- 1- Örnek:6
- 2- Fotoğraf: 6
- 3- İlgili Kolleksiyon:
- 4- Envanter No:
- 5- Türü: Kadın çorabı
- 6- Boyutları: Boy 25 cm
taban boyu 21 cm.
- 7- Kaynağı: Ayaş Pazarı
- 8- Tarih:
- 9- Kullanılan Gereç: Tiftik
- 10- Kullanılan Araç: Beş şiş
- 11- Kullanılan Renk: Beyaz
- 12- Uygulanan Teknik: Eksiltme-Artırma
- 13- Desen ismi: Boncuklu
- 14- Kompozisyon özelliği:
Bu desen kadın çoraplarına uygulanmaktadır, çorabın burun, taban ve

topuk kısmı düz örgü olup "Boncuklu" desen ayak üzerinden konç kısmına doğru yatay çizgiler oluşturularak biçimde örülmüştür.

Desen Çıkarma İşlemi:

İşlem Basamakları:

1. Sıra: 1 yüz, Arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 2 yüz birlikte, Arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 2 yüz ilmek birlikte örülür. Sıra sonuna kadar aynı işlem devam eder.

2. Sıra: İlmekler görüldüğü gibi örülür hep ters. Yalnız şiş üzerine atılan ilmekler dönrülerek alınıp ters ilmek olarak örülür.

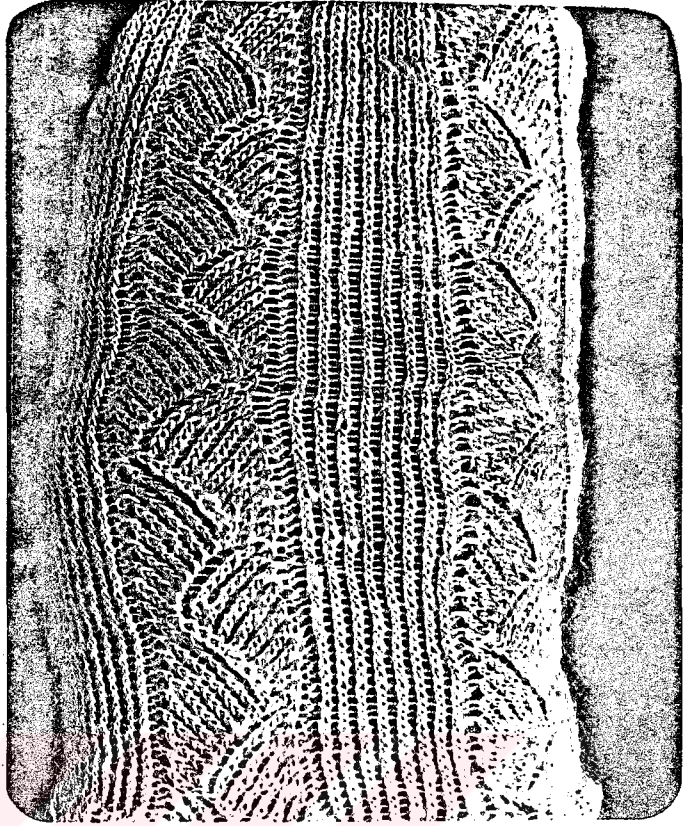
3. Sıra: Bütün ilmekler görüldüğü gibi örülür (Hep yüz)

4. Sıralar: Bütün ilmekler görüldüğü gibi örülür (Hep ters)

5. Sıralar: Birinci sıranın aynısı yapılır.

Desen bu 5 sıranın tekrarı ile yapılır.

- 1- Örnek: 7
- 2- Fotoğraf: 7
- 3- İlgili Kolleksiyon:
- 4- Envanter No:
- 5- Türü: Erkek çorabı
- 6- Boyutları: 38 taban boyu:
24 cm.
- 7- Kaynağı: Ayaş
- 8- Tarihi:
- 9- Kullanılan Gereç: Tiftik
- 10- Kullanılan Araç: Beş şiş
- 11- Kullanılan Renk: Beyaz
- 12- Uygulanan Teknik: Eksiltme-Artırma
- 13- Desen İsmi: Katip Bıyığı
- 14- Kompozisyon Özelliği:
İki yanda, bir diğeri
çorabın tam arka ortasında olmak üzere, birbirine
paralel üç sıra olarak
yerleştirilen "Katip Bıyığı" desenin araları,
topuk, taban ve burun
düz örgü olarak yapılmıştır.

Desen Çıkarma İşlemi:

İşlem Basamakları

1. Sıra: 2 ters, şiş üzerine arkadan öne doğru ilmek at, 2 yüz birlikte, 4 yüz, 1 ters, 4 yüz, 1 ters, şiş üzerine önden arkaya doğru ilmek at, 2 yüz birlikte, 4 yüz, 2 ters.

2. Sıra: İlmekler görüldüğü gibi örülür. Tersler ters, yüzler yüz. (Şiş üzerine atılan ilmekler daima döndürülerek alınır ve ters olarak örülür. Bütün çift sıralar aynı örülür.

3. Sıra: 2 ters, şiş üzerine ilmek, at, 1 yüz, 2 yüz birlikte, 3 yüz, 1 ters 4 yüz, 1 ters şiş üzerine ilmek at, 1 yüz, 2 yüz ilmek birlikte 3 yüz, 2 ters.

5. Sıra: 2 ters, şiş üzerine ilmek at, 2 yüz, 2 yüz birlikte 2 yüz, 1 ters, 4 yüz, 1 ters, şiş üzerine ilmek at, 3 yüz, 2 yüz birlikte, 2 yüz, 2 ters.

7. Sıra: 2 ters, şiş üzerine ilmek at, 3 yüz , 2 yüz ilmek birlikte, 1 ters, 4 yüz, şiş üzerine ilmek at, 3 yüz, 2 yüz ilmek birlikte, 2 ters.

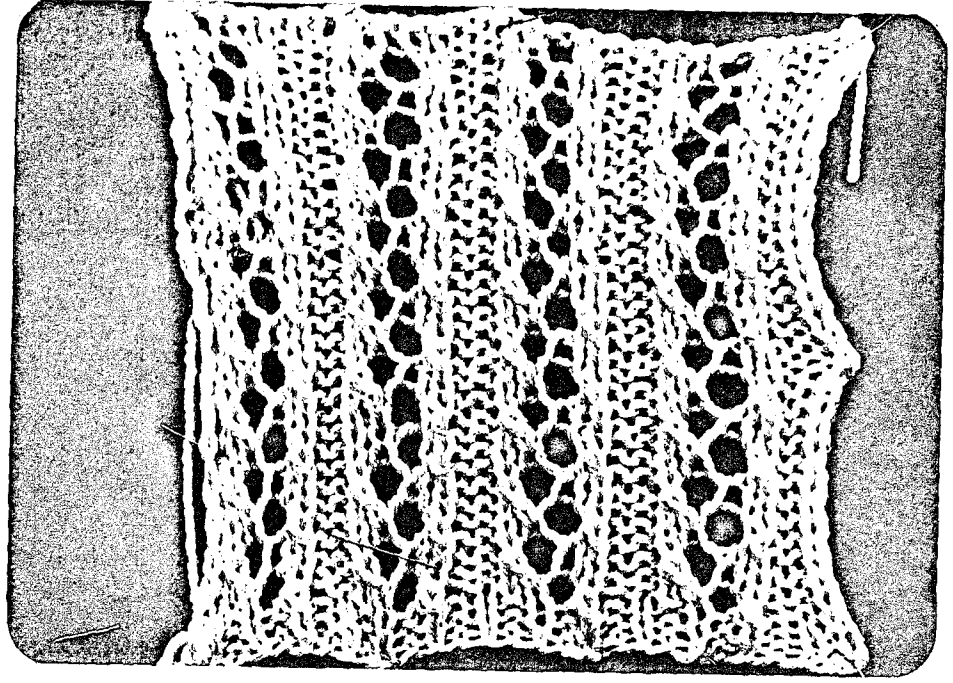
9. Sıra: 2 ters, 4 yüz, 2 yüz birlikte, şiş üzerine ilmek at, 4 yüz, 2 yüz birlikte, şiş üzerine ilmek at, 2 ters.

11. Sıra: 2 ters, 3 yüz, 2 yüz birlikte, şiş üzerine ilmek at, 1 ters, 4 yüz 1 ters, 3 yüz, 2 yüz birlikte, 2 yüz, şiş üzerine ilmek at, 2 ters.

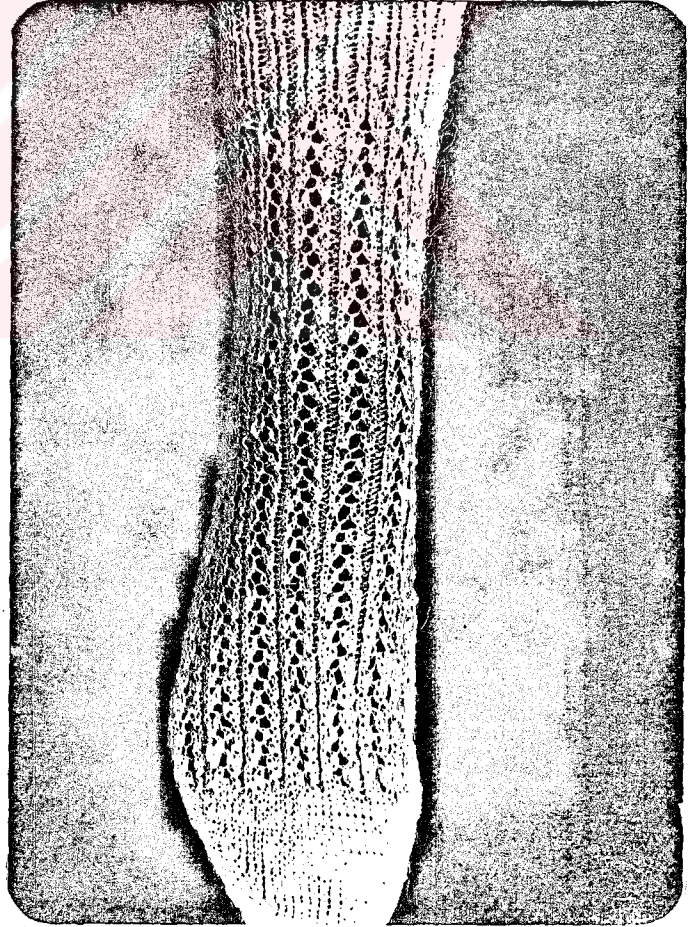
13. Sıra: 2 ters, 2 yüz, 2 yüz birlikte, 3 yüz, 1 ters, 4 yüz 1 ters, 2 yüz, 2 yüz birlikte, 3 yüz, şiş üzerine ilmek at, 2 ters.

15. Sıra: 2 ters, şiş üzerine ilmek at, 2 yüz birlikte, 4 yüz, 1 ters, 4 yüz, 1 ters, şiş üzerine ilmek at, 2 yüz birlikte, 4 yüz 2 ters.

Desen bu 15 sıranın tekrarı ile yapılır.

- 1- Örneği: 8
- 2- Fotoğraf: 8
- 3- İlgili Koleksiyon:
- 4- Envanter No:
- 5- Türü: Kadın çorabı
- 6- Boyutları boy: 23 cm
Taban boyu 22 cm.
- 7- Kaynağı: Ayaş Pazarı
- 8- Tarih:
- 9- Kullanılan Gereç: Tiftik
- 10- Kullanılan Araç: Beş şiş
- 11- Kullanılan Renk : Beyaz
- 12- Uygulanan Teknik: Ek-
siltme ve Artırma
- 13- Desen ismi: Uzandım Ala-
madım.
- 14- Kompozisyon Özelliği:
Uzandım alamadım" adıyla bilinen bu desen er-

kek ve kadın çoraplarında kullanılmaktadır. Desen topuk, taban ve burun kısmı haricinde bütün kısımlara uygulanmıştır.

Desen Çıkarma İşlemi:

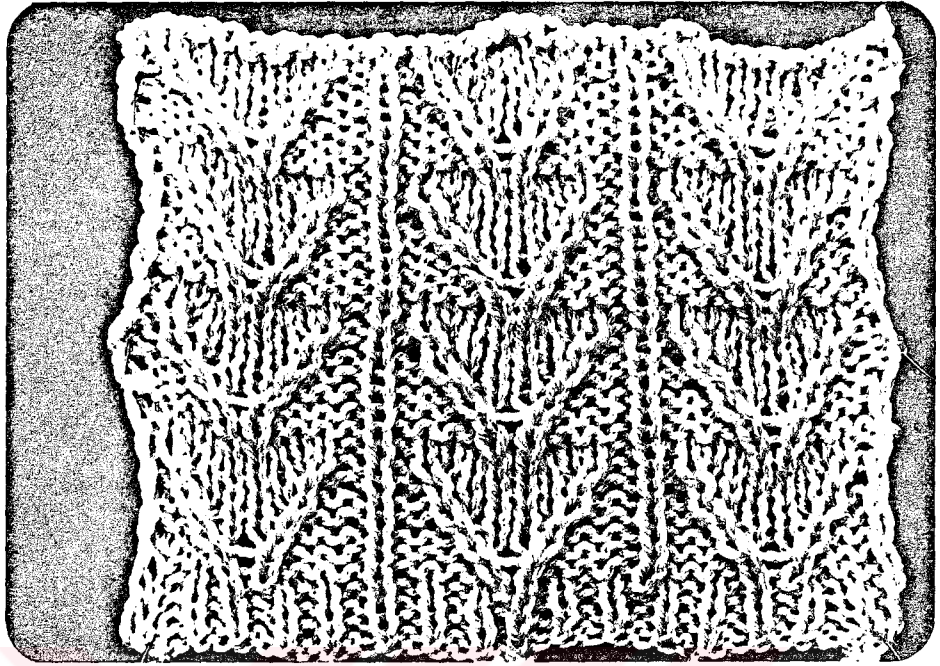
İşlem Basamakları:

1. Sıra: 2 yüz, 2 ters, 2 yüz ilmek beraber örülür, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 2 yüz, 2 ters, 2 yüz ilmek beraber, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 2 yüz 2 ters 2 yüz ilmek beraber örülür, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 2 yüz, 2 ters. Sıra sonuna kadar işlem devam eder.

2. Sıra: Bütün çift sıralar görüldüğü gibi örülür. (Tersler ters, yüzler yüz olarak)

3. Sıra: 2 yüz, 2 ters, 2 yüz arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 2 yüz ilmek birlikte, 2 ters, 2 yüz, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 2 yüz ilmek birlikte, 2 ters, 2 yüz, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 2 yüz ilmek birlikte, 2 ters sıra sonuna kadar aynı işlem devam eder.

Desen bu 3.sıranın tekrarı ile örülür.

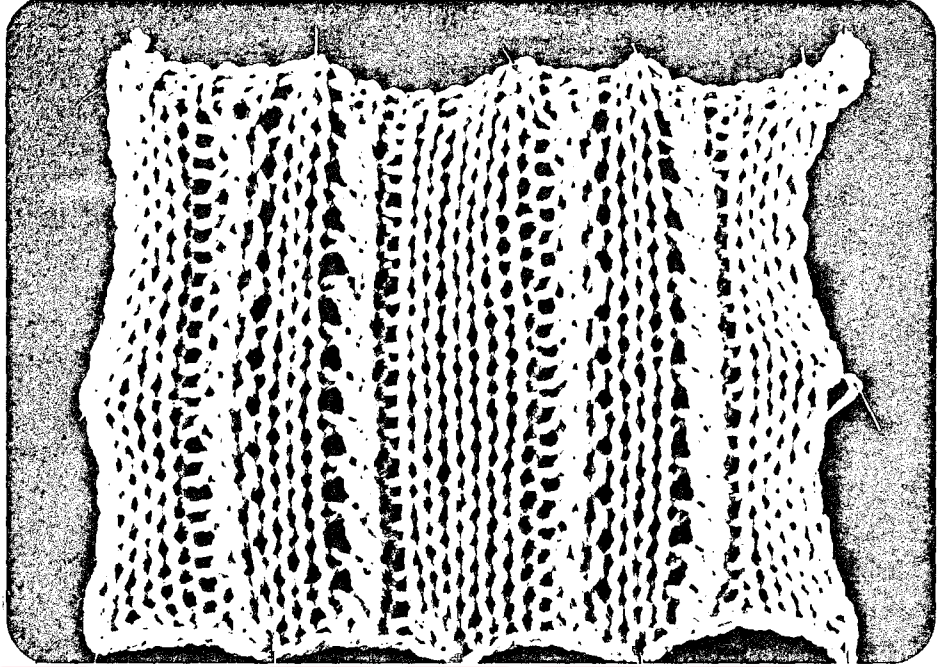

- 1- Örnek: 9
- 2- Fotoğraf: 9
- 3- İlgili Kolleksiyon:
- 4- Envanter No:
- 5- Türü: Erkek çorabı
- 6- Boyutları: Boy: 38 cm.
taban boyu: 24 cm.
- 7- Kaynağı: Ayaş Pazarı
- 8- Tarih:
- 9- Kullanılan Gereç: Tiftik
- 10- Kullanılan Araç: Beş şiş
- 11- Kullanılan Renk: Beyaz
- 12- Uygulanan Teknik: İlmek değiştirme
- 13- Desen İsmi: Çiftli Bıçak Burnu
- 14- Kompozisyon Özelliği: Erkek çoraplarına uygulanan "çiftli bıçak burnu" adıyla bilinen desen çorabın konç kısmı ve ayağın üst yüzüne "v" çizgili desenler belirli aralıklarla üst üste gelecek biçimde sıralanmıştır.

Desen Çıkarma İşlemi:

İşlem Basamakları:

1. Sıra: 1 yüz, 4 ters, 2 yüz, 4 ters, 1 yüz sıra sonuna kadar işlem tekrarlanır.
 2. Sıra: (Bütün çift sıralar görüldüğü gibi örülür. (Tersler ters,yüzler yüz)
 3. Sıra: 1 yüz 3 ters, yüz ilmek üste gelecek şekilde ters ilmekle yer değiştirilerek 2 yüz ilmek olarak örülür, aynı işlem yüz ilmek sola gelecek şekilde ters ilmekle yer değiştirilir, 2 yüz olarak örülür, 3 ters, 1 yüz. Sıra sonuna kadar aynı işlem devam eder.
 5. Sıra: 1 yüz, 2 ters, yüz ilmek sağdaki ters ilmekle, üste gelecek şekilde yer değiştirilir, 6 yüz, aynı işlem yüz ilmek sola doğru ters ilmekle yer değiştirilir, 2 yüz olarak örülür, 2 ters, 1 yüz.
 7. Sıra: 1 yüz, 1 ters, yüz ilmek üste gelecek şekilde ters ilmekle yer değiştirerek 6 yüz örülür, aynı işlem sol tarafta yüz ilmek üste gelecek şekilde yer değiştirilir. 2 yüz ilmek olarak örülür, 1 ters, 1 yüz olarak sıra sonuna kadar devam eder.
- Desen 8 sıranın tekrarı ile tamamlanır.

- 1- Örnek: 10
- 2- Fotoğraf: 10
- 3- İlgili Kolleksiyon:
- 4- Envanter No:
- 5- Türü: Erkek çorabı
- 6- Boyutları: Boy 26 cm taban boyu 24 cm.
- 7- Kaynağı: Ayaştan .Mualla.....
- 8- Tarih:
- 9- Kullanılan Gereç: Tiftik
- 10- Kullanılan Araç: Beş şiş
- 11- Kullanılan Renk: Kahverengi
- 12- Uygulanan Teknik: EKsiltme-Artırma
- 13- Desen ismi: Elma çekirdeği
- 14- Kompozisyon özelliği: Erkek çorabına uygulanan elma çekirdeği deseni belirli aralıklarla düz örgü örülerek ayağın taban, topuk ve burun haricindeki kısımlarına uygulanmıştır.

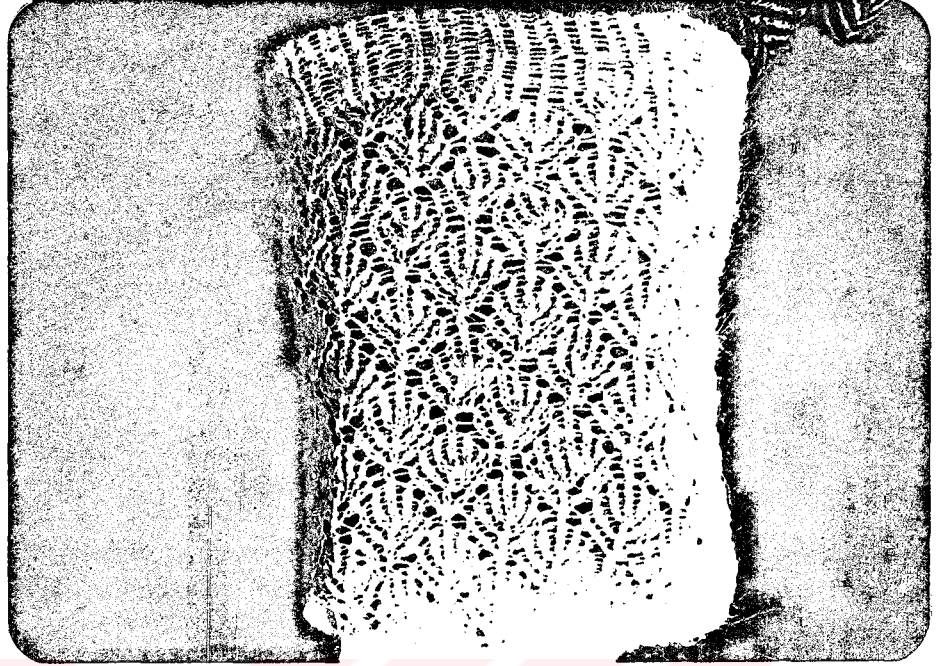
Desen Çıkarma İşlemi:İşlem Basamakları:

1. Sıra: 4 yüz, 1 ters, 2 yüz ilmek birlikte, şiş üzerine önden arkaya doğru ilmek, atılır, 2 yüz, önden arkaya doğru şiş üzerine ilmek atılır, 2 yüz ilmek birlikte örülür, 1 ters, 4 yüz, 1 ters, 2 yüz ilmek birlikte örülür, 2 yüz, şiş üzerine önden arkaya doğru ilmek atılır, 2 yüz ilmek birlikte, 4 yüz olarak biter.

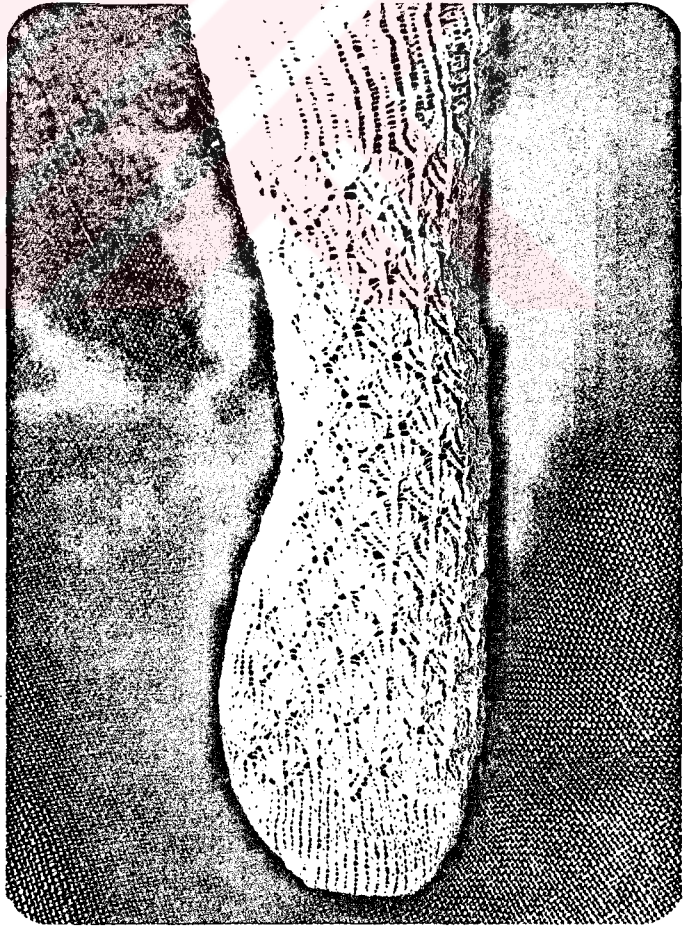
2. Sıra: Bütün çift sıralar hep ters örülür, yalnız şiş üzerine atılmış olan ilmekler döndürülerek ters ilmek gibi alınır ve örülür.

Desen bu iki sıranın tekrarı ile meydana getirilir.

- 1- Örnek: 11
- 2- Fotoğraf: 11
- 3- İlgili Kolleksiyon:
- 4- Envanter No:
- 5- Tür: Kadın çorabı
- 6- Boyutları: 24 cm taban
boyu: 22 cm
- 7- Kaynağı: Ayaş Pazarı
- 8- Tarih:
- 9- Kullanılan Gereç: Tiftik
- 10- Kullanılan Araç: Beş şiş
- 11- Kullanılan Renk: Beyaz
- 12- Uygulanan Teknik: Eksilt-
me-Artırma
- 13- Desen İsmi: Söğüt yap-
rağı.
- 14- Kompozisyon Özelliği:
Çoraba uygulanan "söğüt
yaprağı" deseni çora-

bın konçuna diyogonal biçimde sıralanmıştır. Tobuk, taban ve burun düz örgü ile örülmüştür.

Bu desen kadın çoraplarına uygulanmaktadır.

Desen Çıkarma İşlemi:

İşlem Basamakları

1. Sıra: 5 yüz, 1 ilmek arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 3 yüz ilmek birlikte, 1 ilmek arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 7 yüz, sıranın sonuna kadar devam eder, 7 yüz yerine 5 yüz ilmek ile biter.

2. Sıra: Bütün çift sıralar ters örülür. Yalnız bir önceki sırada şiş üzerine atılan ilmekler döndürülerek alınır ve ters olarak örülür.

3. Sıra: 2 yüz ilmek birlikte, 3 yüz, 1 ilmek arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 3 yüz, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 3 yüz ilmek birlikte, 2 yüz. Sıra sonuna kadar devam eder.

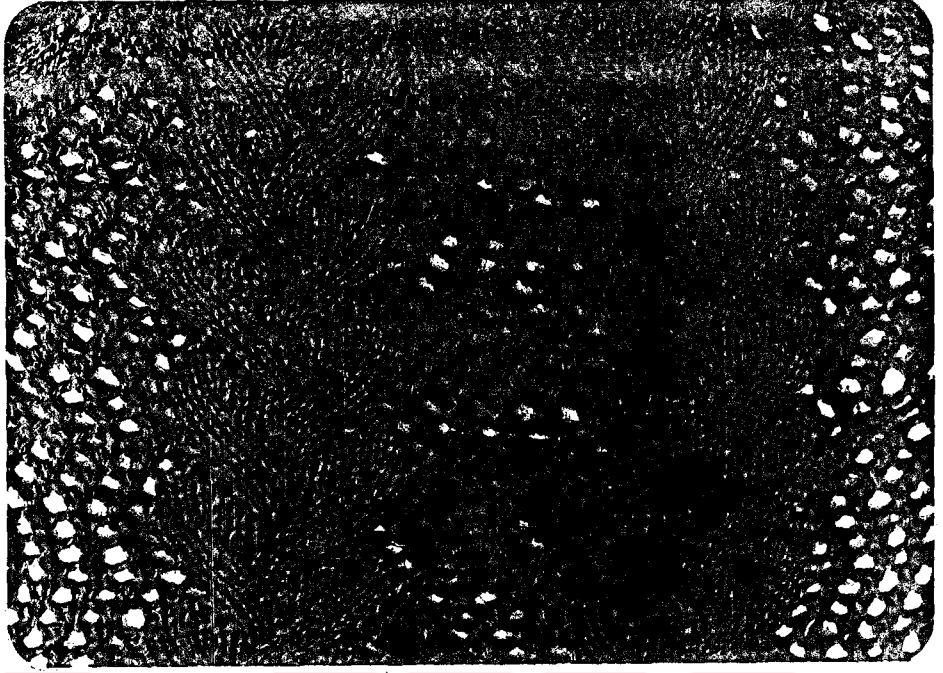
5. Sıra: 2 yüz ilmek birlikte, 2 yüz, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 5 yüz, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır. 1.yüz, 3 yüz ilmek birlikte örülür. 1 yüz ilmek sıra sonuna kadar 1 ilmek şişe atılır, 5 yüz, 1 ilmek atılır, 2 yüz, 2 yüz ilmek birlikte örülerek bitirilir.

7. Sıra: 3 yüz, şiş üzerine ilmek atılır, 2 yüz, 3 yüz ilmek birlikte örülür, 2 yüz, şiş üzerine ilmek atılır, 3 yüz ile biter.

9. Sıra: 4 yüz, şiş üzerine ilmek atılır, 1 yüz, 3 yüz ilmek birlikte, 1 yüz, şiş üzerine ilmek atılır, 5 yüz, sıra tamamlanır. 5 yüz ilmek yerine 4 yüz ilmek ile biter.

11. Sıra: Birinci sıranın aynısı

Desen bu 10 sıranın tekrarı ile yapılır.

- 1- Örnek: 12
- 2- Fotoğraf: 12
- 3- İlgili Kolleksiyon:
- 4-Envanter No:
- 5- Tür: Kadın çorabı
- 6- Boyutlar: boy 23 cm.
taban boyu 22 cm.
- 7- Kaynağı: Ayaş
- 8- Tarih:
- 9- Kullanılan Gereç: Tiftik
- 10- Kullanılan Araç: Beş şiş
- 11- Kullanılan Renk: Beyaz
- 12- Uygulanan Teknik: Eksiltme-Artırma
- 13- Desen İsmi: Kartal kanadı
- 14- Kompozisyon Özelliği:
Kadın çoraplarına uygulan
lanan "Kartal Kanadı"
desen burundan konca

kadar olmak üzere birbirine paralel bir şekilde yerleştirilmiştir. Topuk, burun ve taban düz örgü olarak yapılmıştır.

Desen Çıkarma İşlemi:

İşlem Basamakları

1. Sıra: 2 yüz ilmek birlikte örülür, şiş üzerine arkadan öne doğru ilmek atılır, 2 yüz ilmek birlikte örülür, şiş üzerine arkadan öne doğru ilmek atılır, 2 yüz ilmek, 2 yüz, ilmek birlikte, 4 yüz ilmek birlikte, 2 yüz, 1 ilmek içinden ilmek artır, 1 yüz, şiş üzerine arkadan öne doğru ilmek at, 2 yüz birlikte, şiş üzerine arkadan öne doğru ilmek at, 2 yüz birlikte.

2. Sıra: İlmekler görüldüğü gibi örülür. (Bütün çift sıralar aynı örülür) 3. sıra: 2 yüz birlikte, şiş üzerine ilmek at, 2 yüz birlikte, şiş üzerine ilmek at, 2 yüz, 2 yüz ilmek birlikte, 2 yüz 2 yüz ilmek birlikte 2 yüz, bir ilmek içinden ilmek artır, 3 yüz, şiş üzerine ilmek at, 2 yüz ilmek birlikte, şiş üzerine ilmek at, 2 yüz ilmek birlikte.

5. Sıra: 2 yüz ilmek birlikte, şiş üzerine ilmek at, 2 yüz ilmek birlikte, şiş üzerine ilmek at, 2 yüz ilmek, 2 yüz ilmek birlikte, tekrar 2 yüz ilmek birlikte, 2 yüz, bir ilmek içinden ilmek artır, 5 yüz, şiş üzerine ilmek at, 2 yüz ilmek birlikte, şiş üzerine ilmek at, 2 yüz ilmek birlikte.

7. Sıra: 2 yüz ilmek birlikte, şiş üzerine ilmek at, 2 yüz ilmek birlikte, şiş üzerine ilmek at, 1 yüz, 1 ilmek artır, 2 yüz 2 yüz ilmek birlikte, 4 yüz, 2 yüz birlikte, 2 yüz, 1 ilmek artır, 2 yüz, 1 ilmek artır, 2 yüz ilmek birlikte, 1 ilmek artır.

9. Sıra: 2 yüz, 1 ilmek artır, 2 yüz ilmek birlikte, 1 ilmek artır, 3 yüz, 1 ilmek artır, 2 yüz, 2 yüz ilmek birlikte, 2 yüz, 2 ilmek birlikte, 2 yüz, 1 ilmek artır, 2 yüz ilmek birlikte, 1 ilmek artır, 2 yüz ilmek birlikte.

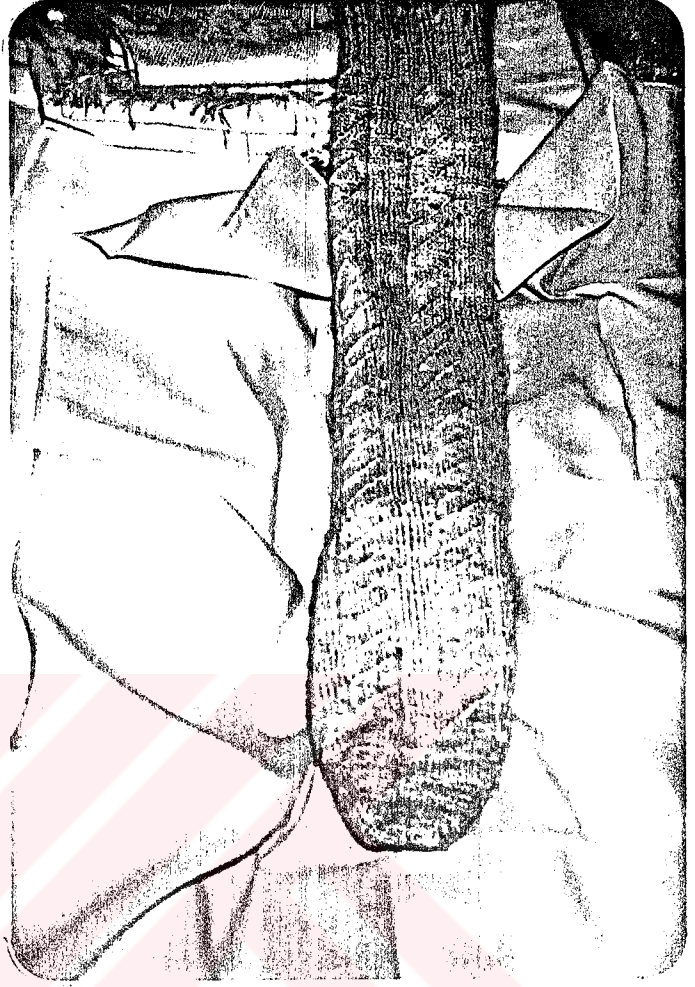
11. Sıra: 2 yüz ilmek birlikte, 1 ilmek artır, 5 yüz, 1 ilmek artır, 2 yüz, 2 defa 2 ilmek birlikte, 2 yüz, 1 ilmek artır, 1 yüz, 1 ilmek artır, 2 yüz birlikte, 1 ilmek artır, 2 yüz ilmek birlikte.

13. Sıra: 2 yüz ilmek birlikte, 1 ilmek artır, 2 yüz ilmek birlikte 1 ilmek artır, 8 yüz, 2 yüz ilmek birlikte, 2 yüz, bir ilmek artır, 3 yüz, 1 ilmek artır, 2 yüz ilmek birlikte, 1 ilmek artır, 2 yüz birlikte.

Desen bu 13 sıranın tekrarı ile yapılır.

- 1- Örnek: 13
- 2- Fotoğraf: 13
- 3-İlgili Kolleksiyon:
- 4- Envanter No:
- 5- Türü: Erkek çorabı
- 6- Boyutları:
- 7- Kaynağı: Ayaş Pazarı
- 8- Tarih:
- 9- Kullanılan Gereç: Tiftik
- 10- Kullanılan Araç: Beş şiş
- 11- Kullanılan Renk: Beyaz
- 12- Uygulanan Teknik: Eksiltme-Artırma
- 13- Desen ismi: Tekli Bıçak burnu.
- 14- Kompozisyon Özelliği:
Çorabın koncu : ve ayağın üst yüzünden itibaren buruna kadar "Bıçak burnu" desen iki sıra halinde yapılmıştır.

Desen Çıkarma İşlemi:

İşlem Basamakları:

1. Sıra: 3 yüz, 1 ters, 5 yüz, 2 yüz birlikte, önden arkaya doğru şiş üzerine ilmek at, 1 ters, 3 yüz.

2. Sıra: İlmekler görüldüğü gibi örülür. (Şiş üzerine atılan ilmek döndürülerek ters olarak örülür.) Bütün çift sıralar aynı.

3. Sıra: 3 yüz, 1 ters, 4 yüz, 2 yüz ilmek birlikte, 1 ilmek şiş üzerine at, 1 yüz, 1 ters, 3 yüz.

5. Sıra: 3 yüz, 1 ters, 3 yüz, 2 yüz ilmek birlikte, 1 ilmek şiş üzerine at, 2 yüz, 1 ters, 3 yüz.

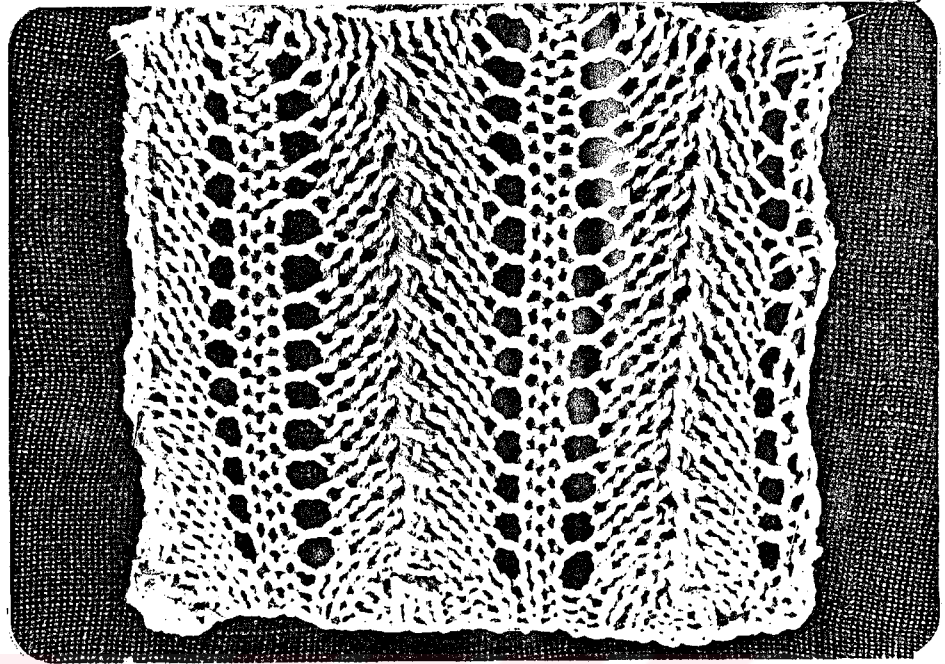
7. Sıra: 3 yüz, 1 ters, 2 yüz, 2 yüz birlikte, 1 ilmek şiş üzerine at, 3 yüz, 1 ters, 3 yüz.

9. Sıra: 3 yüz, 1 ters, 2 yüz ilmek birlikte, 1 ilmek şiş üzerine at, 4 yüz, 1 ters, 3 yüz.

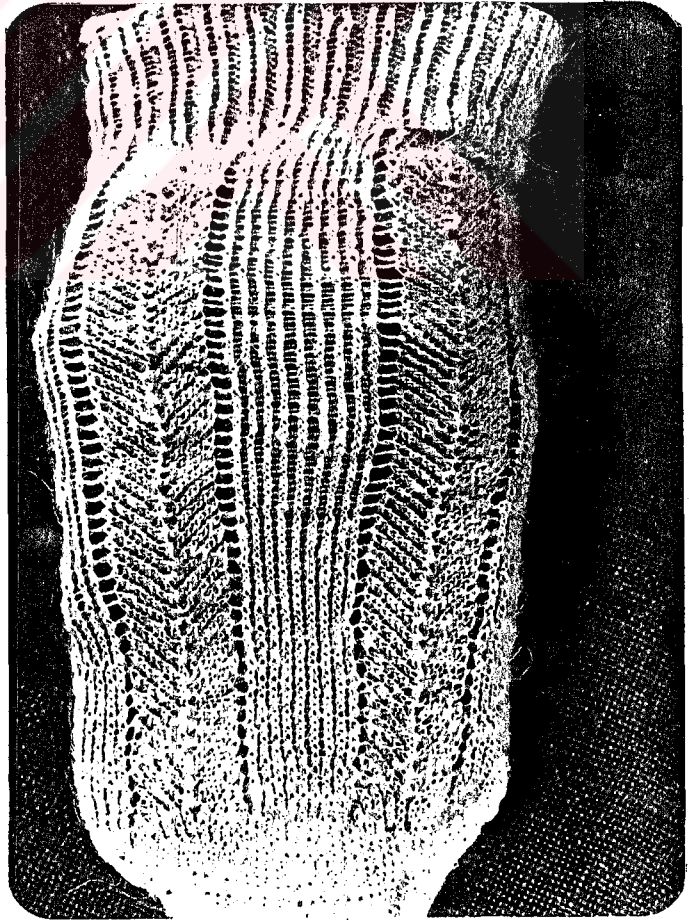
11. Sıra: 3 yüz, 1 ters, 2 yüz ilmek birlikte, 1 ilmek şiş üzerine at, 5 yüz, 1 ters, 3 yüz.

13. Sıra: I.sıranın aynı

Desen 13 sıranın tekrarı ile meydana gelir.

- 1- Örnek: 14
- 2- Fotoğraf: 14
- 3- İlgili kolleksiyon:
- 4- Envanter No:
- 5- Türü: Erkek çorabı
- 6- Boyutları: Boy 28 cm
Taban boyu: 26 cm.
- 7- Kaynağı: Mualla
- 8- Tarih:
- 9- Kullanılan Gereç: Tiftik
- 10- Kullanılan Araç: Beş şiş
- 11- Kullanılan Renk: Beyaz
- 12- Uygulanan Teknik: Esiltme ve artırma
- 13- Desen ismi: Keten
- 14- Kompozisyon Özelliği:
Genellikle erkek çoraplarına uygulanan bu "keten"desen, çorap konçun-

dan başlayıp 4 lü sütün halinde çorabın burun ve topuğuna kadar devam eder.

Desen Çıkarma İşlemi:

İşlem Basamları

Desen çıkarmak için şişe 24 ilmek atılır.

1. Sıra: 2 yüz ilmek, önden arkaya doğru şiş üzerine ilmek atılır, 3 yüz ilmek, 3 yüz ilmek beraber örülür, 3 yüz ilmek, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 2 ters ilmek, önden arkaya doğru şiş üzerine ilmek atılır, 3 yüz ilmek, 3 yüz ilmek beraber örülür, 3 yüz ilmek, arkadan öne doğru şiş üzerine ilmek atılır, 2 ters ilmek.

2. Sıra: Bütün ilmekler görüldüğü gibi örülür.

3. Sıra: Birinci sıranın tekrarı.

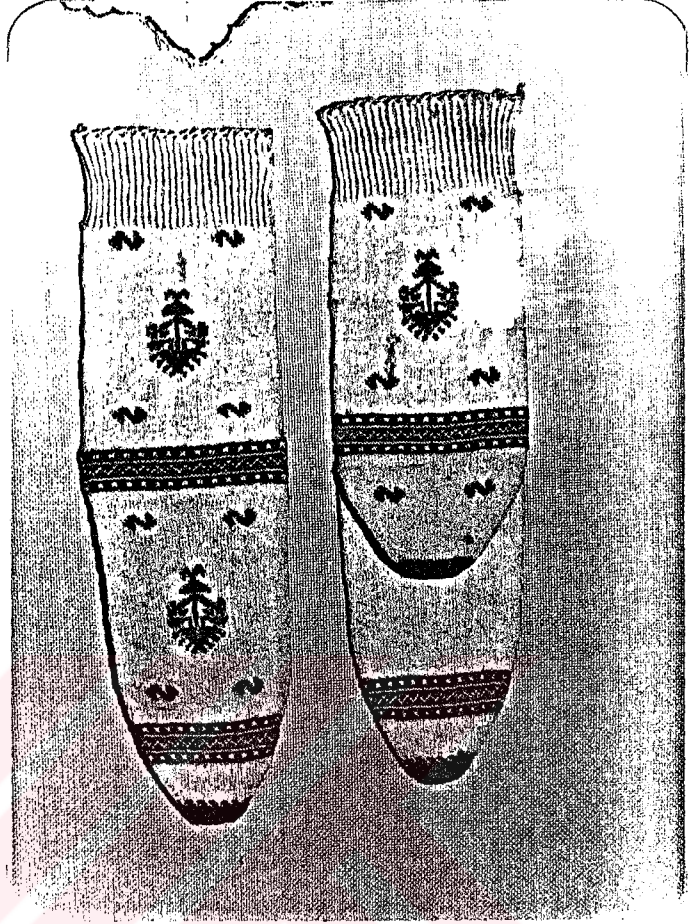
Desen bu iki sıranın tekrarı ile örülür.

- 1- Örnek: 15
- 2- Fotoğraf: 15
- 3- İlgili Kolleksiyon: Saman pazarı
- 4- Envanter No:
- 5- Türü: Örme çorap (seymenler çorabı)
- 6- Boyutları: boy 34 cm. çapı 12 cm.
- 7- Kaynağı: Ankara saman pazarı.
- 8- Tarih:
- 9- Kullanılan gereç: yün
- 10- Kullanılan Araç: Beş şiş
- 11- Kullanılan Renk: Kırmızı, yeşil, beyaz, sarı
- 12- Uygulanan Teknik: Düz örgü
- 13- Desen ismi:
- 14- Kompozisyon Özelliği:

Ankara seymenlerin giydiği örme çorap beyaz zemin üzerine kırmızı, yeşil, sarı renklerle çorabın konç kısmı kuş figürlerinden kompozisyon "oluşturularak bunlar geometrik şekillerle çorabın konç kısmına yatay gelecek şekilde motiflerle ayrılmış, burun kırmızı renkle geometrik şekillerle biçimlendirilmiş olup, ayak üzerinde motif yapılmıştır.

- 1- Örnek: 16
- 2- Fotoğraf: 16
- 3- İlgili Koleksiyon: Etnoğrafya müzesi
- 4- Envanter No:
- 5- Türü:
- 6- Boyutları:
- 7- Kaynağı:
- 8- Tarih:
- 9- Kullanılan gereç: Yün
- 10- Kullanılan Araç: Şiş
- 11- Kullanılan Renk: Beyaz, kırmızı, yeşil, mavi
- 12- Kompozisyon özelliği: Çorabın topuk ve burun kısmı geometrik şekillerle yatay biçimde desenler oluşturulmuştur. Çorabın ön ve arka yüzüne, ayığın üst yüzüne birer motif yapılmıştır.

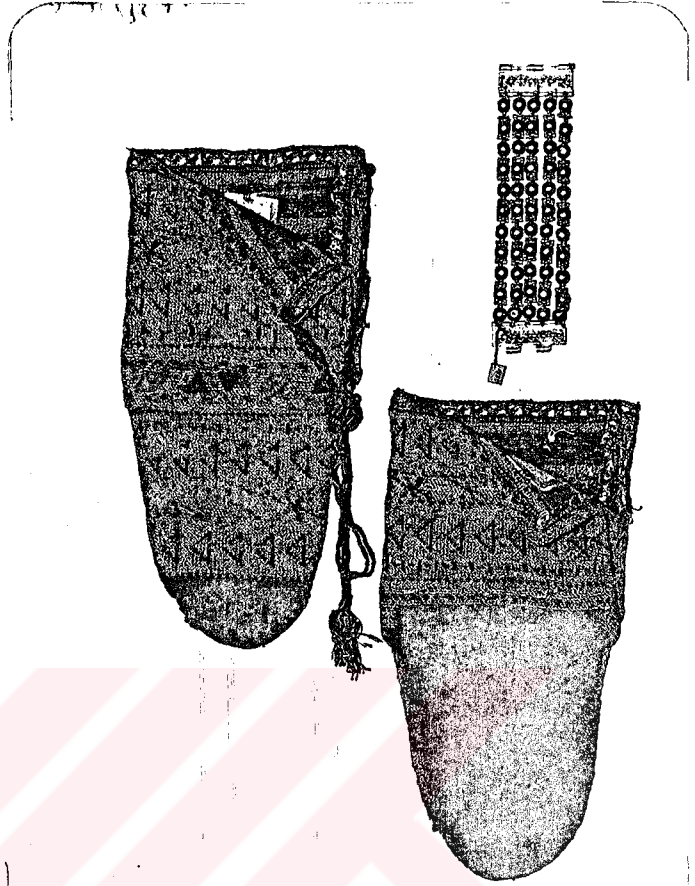
- 1- Örnek: 17
- 2- Fotoğraf: 17
- 3- İlgili Koleksiyon: Etnoğrafya Müzesi
- 4- Envanter No:
- 5- Türü: Örme çorap
- 6- Boyutları
- 7- Kaynağı
- 8- Tarih:
- 9- Kullanılan gereç: Yün,sim
- 10- Kullanılan Araç: Beş şiş
- 11- Kullanılan Renk: Beyaz, kırmızı mavi,sarı sim
- 12- Uygulanan Teknik:
- 13- Desen İsmi:
- 14- Kompozisyon Özelliği:

Çorabın bütün her tarafı geometrik şekillerle desenler yatay çizgiler oluşturacak biçimde ya-

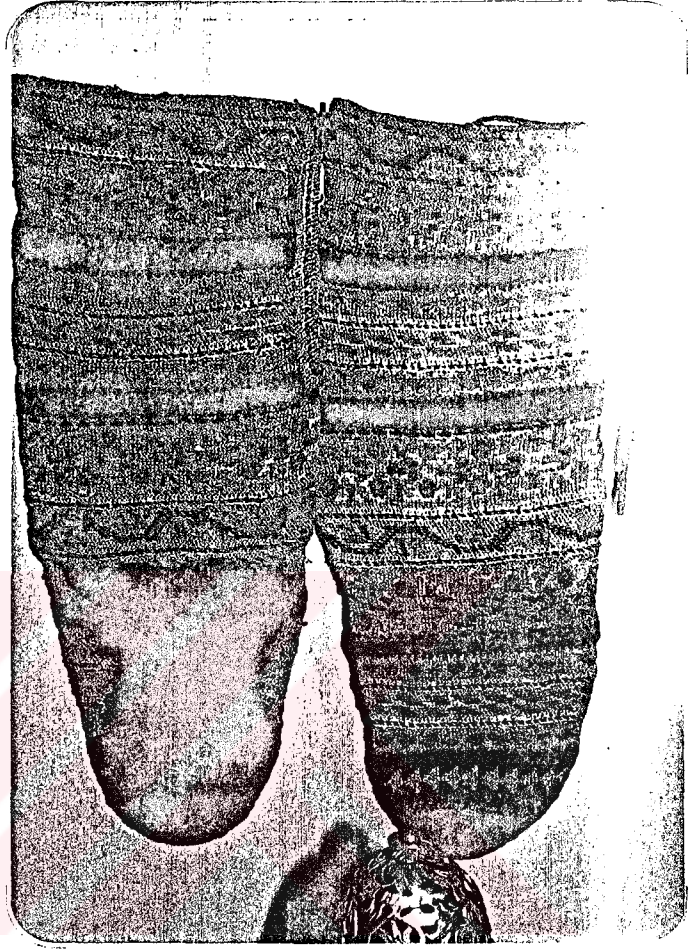
pılmıştır. Çorabın topuk kısmı düz örgü, konç kısmı simle işlenmiştir.

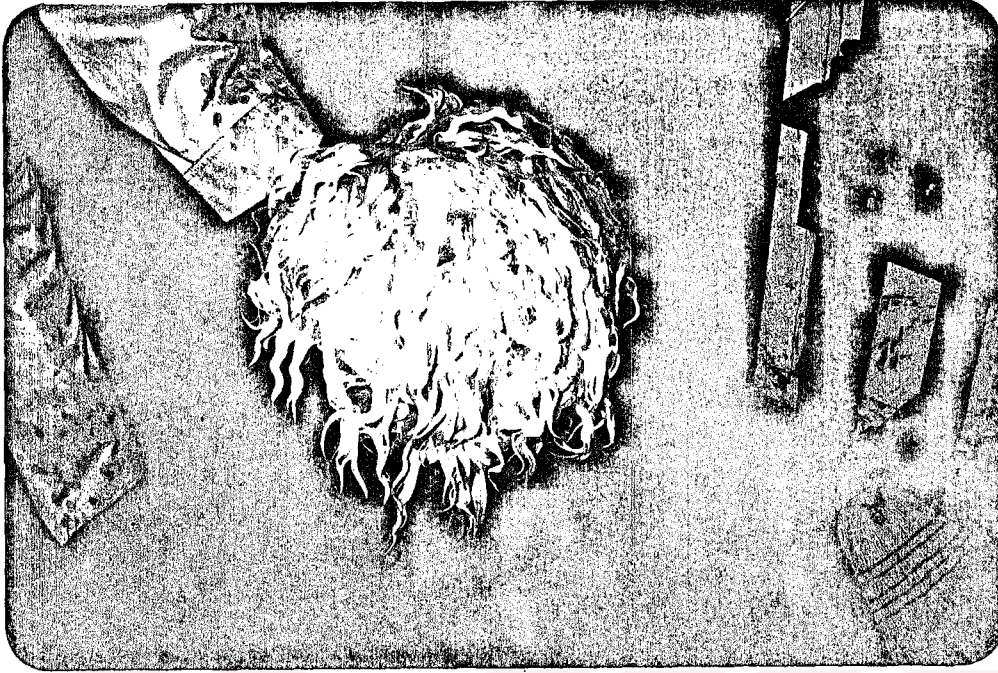
- 1- Örnek: 18
- 2- Fotoğraf: 18
- 3- İlgili Koleksiyon: Etnoğrafya Müzesi
- 4- Envanter No: 3901 a.b.
- 5- Türü: Çorap
- 6- Boyutları: boy:22cm
- 7- Kaynağı: Akhisarda Yenişehir Muhacirlerinden Seyit Alioğlu Murattan alınmıştır.
- 8- Tarih: 31 Temmuz 928
- 9- Kullanılan Gereç: Yün-sim
- 10- Kullanılan Araç: Beş şiş sim
- 11- Kullanılan Renk: Kırmızı sarı sim
- 12- Uygulanan Teknik:
- 13- Desen İsmi:
- 14- Kompozisyon Özelliği: Sarı sim ve kırmızı yün ile geometrik şekillerle örülerek desen ayak üzerinden konç kısmına doğru yatay çizgiler oluşturmaktadır. Çorabın tabanı düz olarak örülmüştür. Konç kısmı tığ ile tamamlanmıştır.

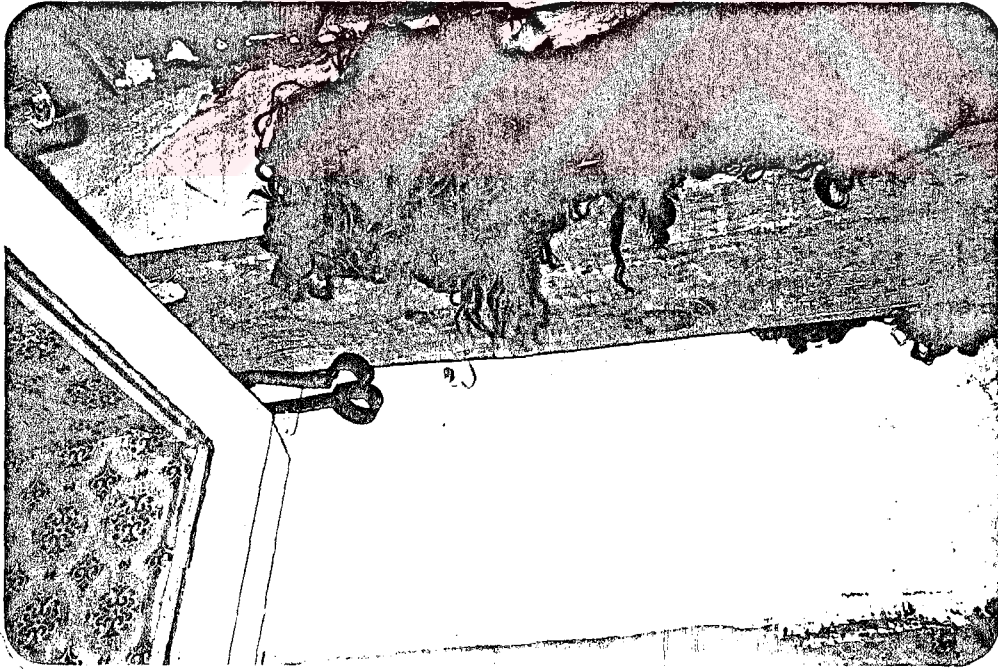
- 1- Örnek: 19
- 2- Fotoğraf: 19
- 3- İlgili Kolleksiyon: Etnoğrafya Müzesi
- 4- Envanter No: 18007
- 5- Türü: Örmeye Çorap
- 6- Boyutları: boy 34 cm
çapı 12 cm.
- 7- Kaynağı: Hacı Bayram cad.
Kıskaç sok. No:2 Ankarada
oturan Sevim Şengülden sa-
tın alınmıştır.
- 8- Tarihi: 3.6.1965
- 9- Kullanılan Gereç: Yün,
sarı sim
- 10- Kullanılan Araç: Beş şiş
- 11- Kullanılan Renk: Siyah,
kırmızı, sarı sim
- 12- Uygulanan Teknik: Düz
örgü
- 13- Desen İsmi
- 14- Kompozisyon Özelliği: Yeşil ve yeşil renklerle geometrik şekil-
lerle, çiçek motifleri çorabın konç ve ayağın üst yüzüne yatay
çizgiler oluşturacak biçimde yapılmıştır. Çorabın tabanı ise
düz olarak yapılmıştır.

Fotoğraf 20

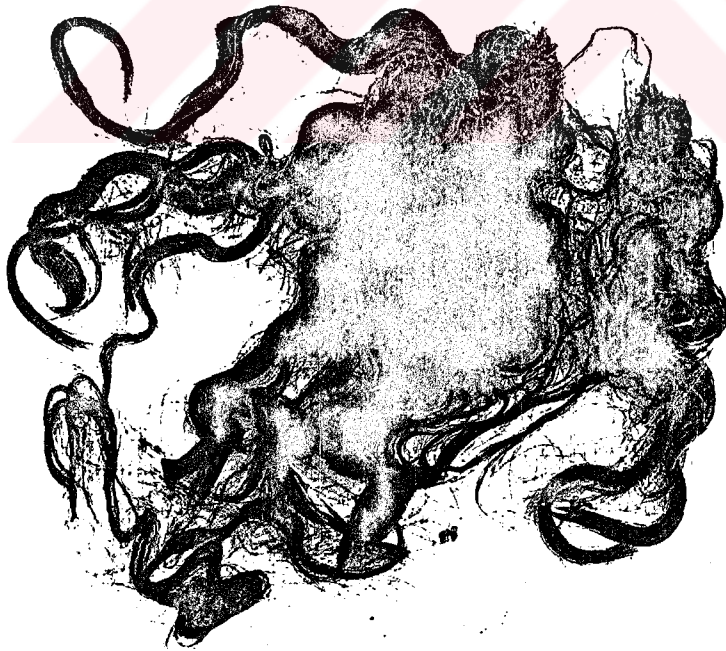
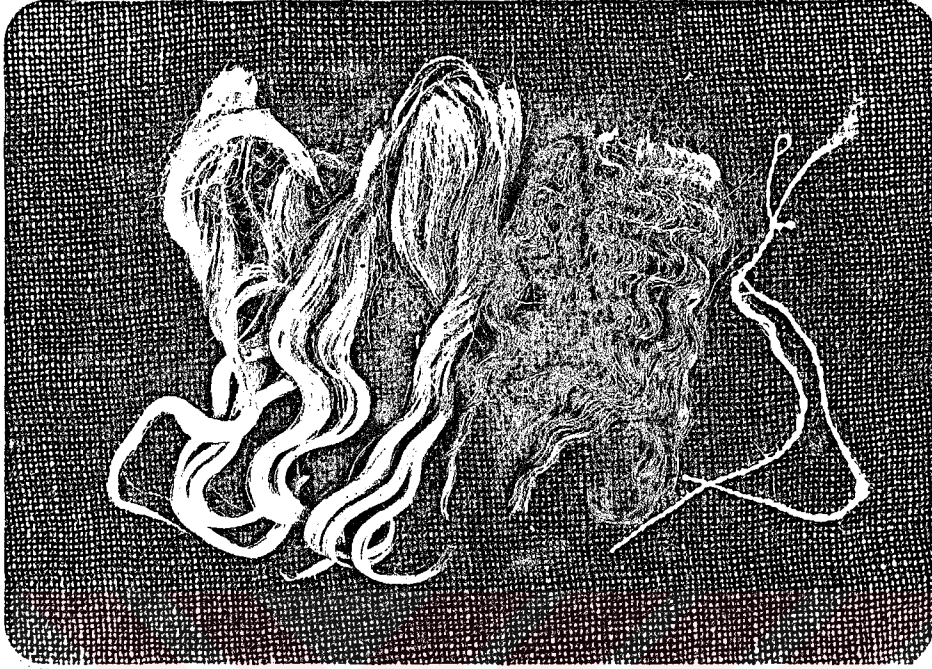

Kırkılmış Beyaz Tiftik

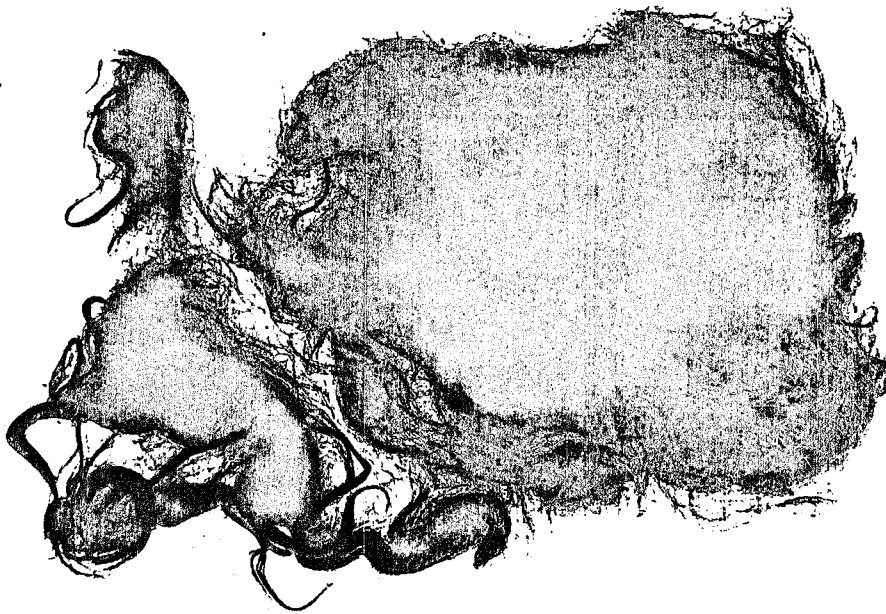
Kırkılmış Siyah Tiftik

Fotoğraf 2I

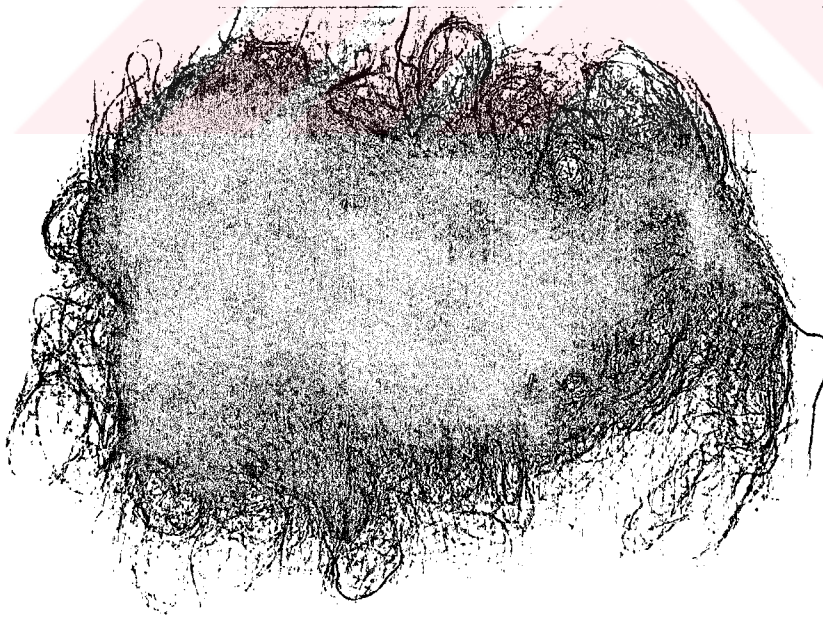

Tabi renklerde kırkılmış tiftik (yıkanmamış olarak)

Fotoğraf 22

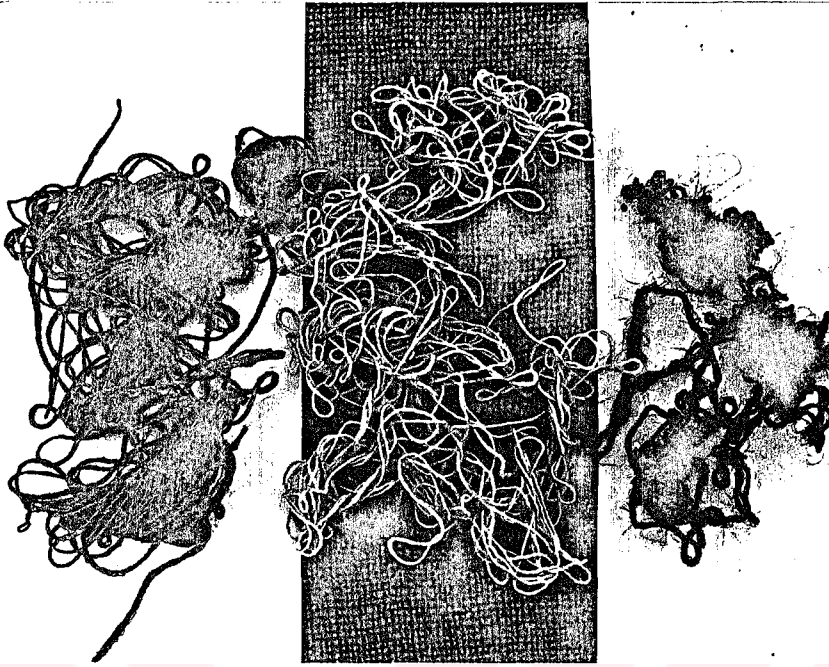

Ceviz yaprağı ile boyanmış tiftik

Boyanarak taranmış tiftik

Fotoğraf 23

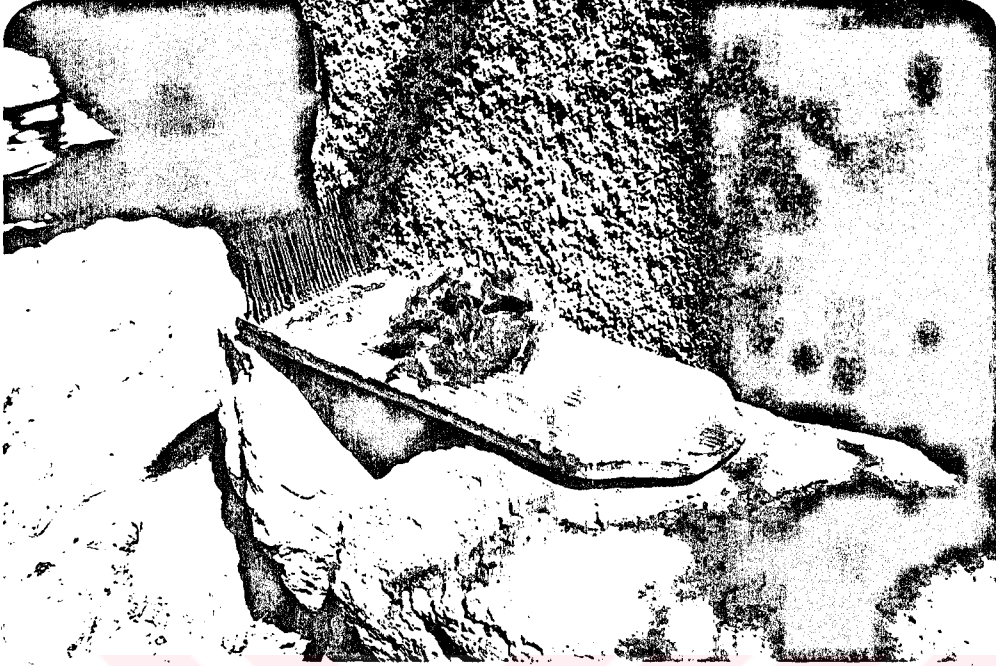

Yıkanmadan kirman ile eğrilen tabii renkte tiftikler

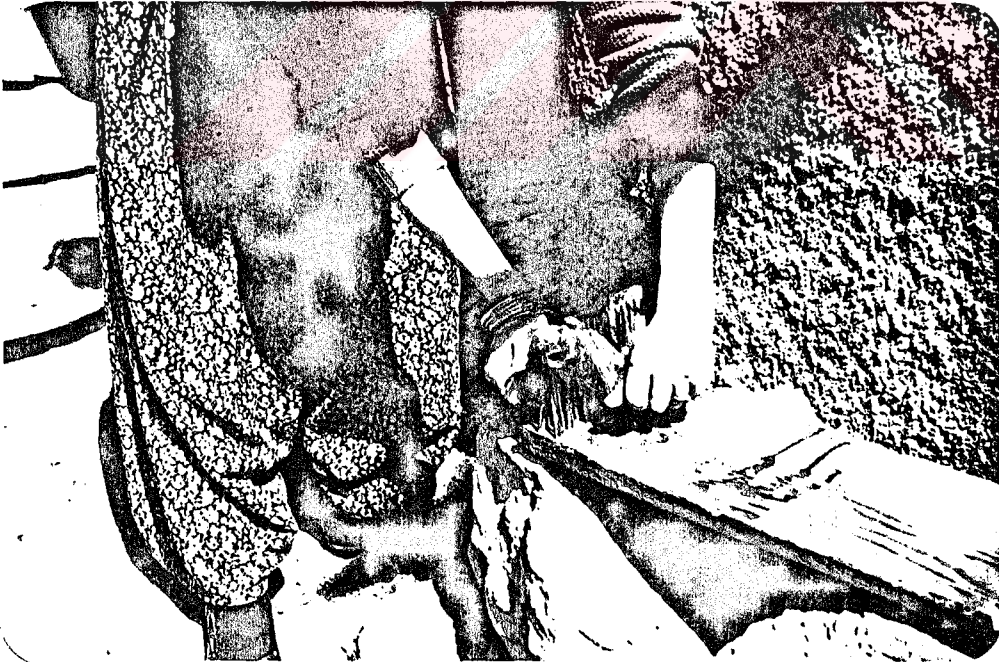

Ceviz yaprağı ile boyanarak örecede eğrilen tiftik

Fotoğraf 24

A- Demir tarak (Tarama aracı)

B- Tarama işleminin yapılışı

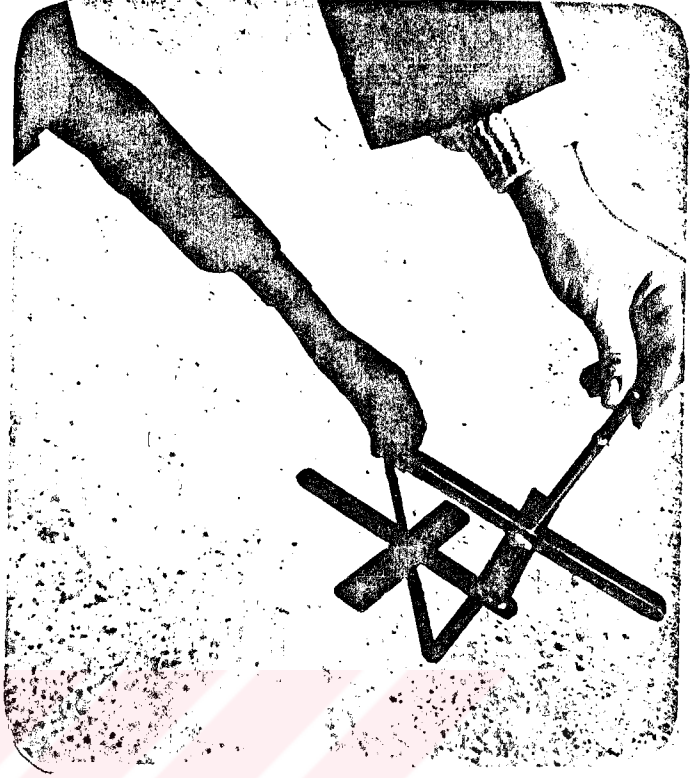
Fotoğraf 25

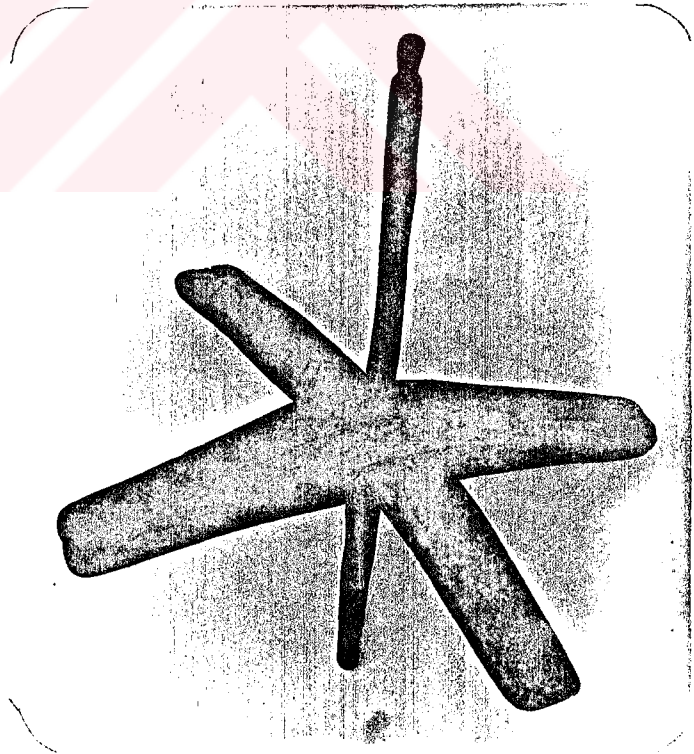
Tiftik yününü ince eğirmekte kullanılan "Öreke" "Eğirme aleti)

Fotoğraf 26

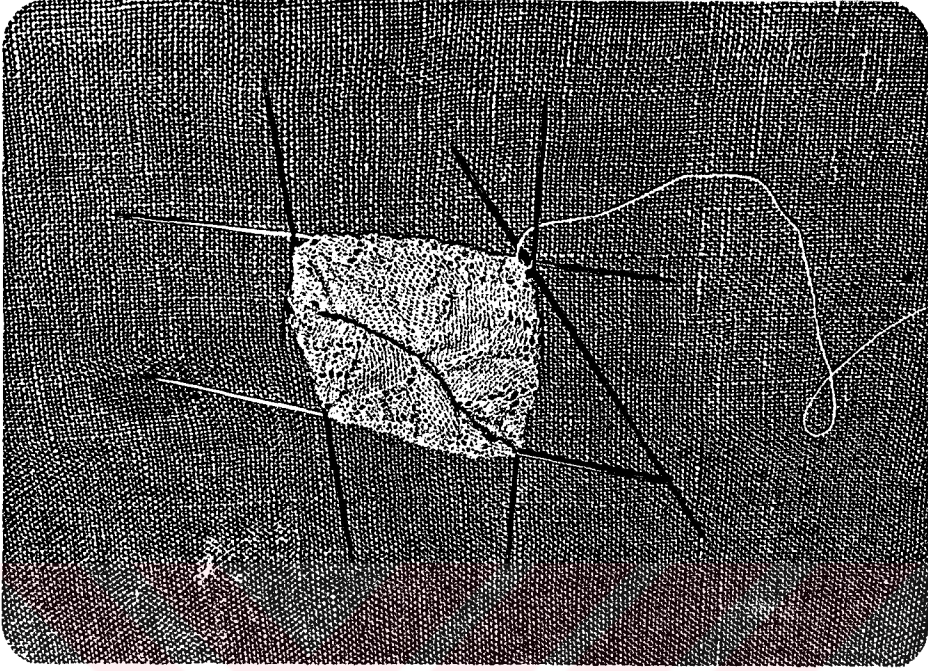
a- Demirden yapılmış eğirme
aleti fergere (kirman)

b- Tahtadan yapılmış
Eğirme aleti kirman
(fengere)

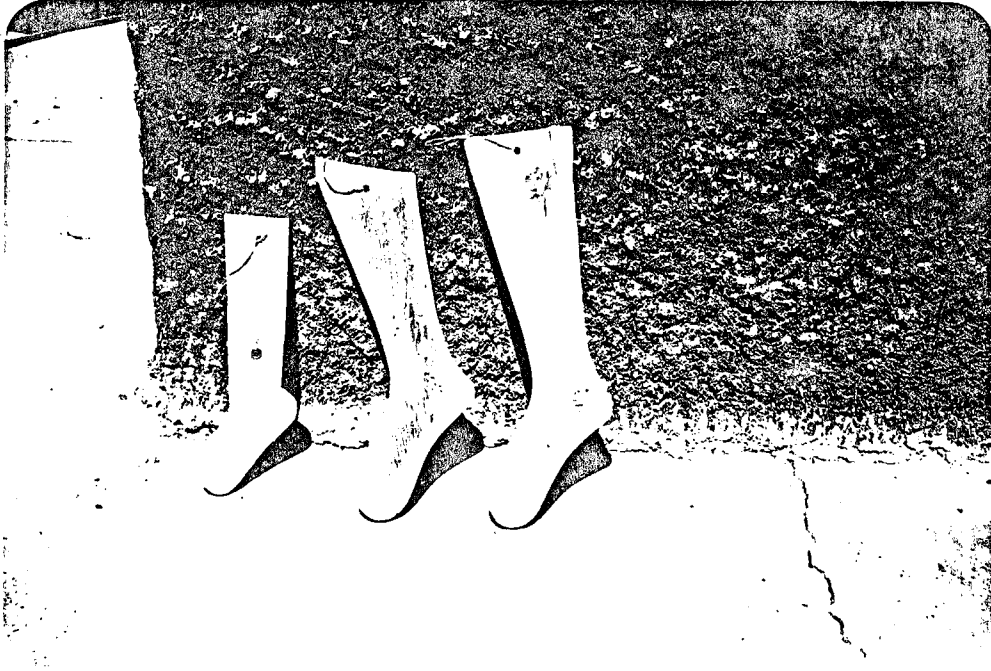

Fotoğraf 27

Çorap örücülükte kullanılan beş şiş

Fotoğraf 28

a- Tahtadan yapılmış çeşitli boylarda kalıplardan örnekler.

b- Kalıplara geçirilerek kurumaya bırakılmış çoraplar

Fotoğraf 29

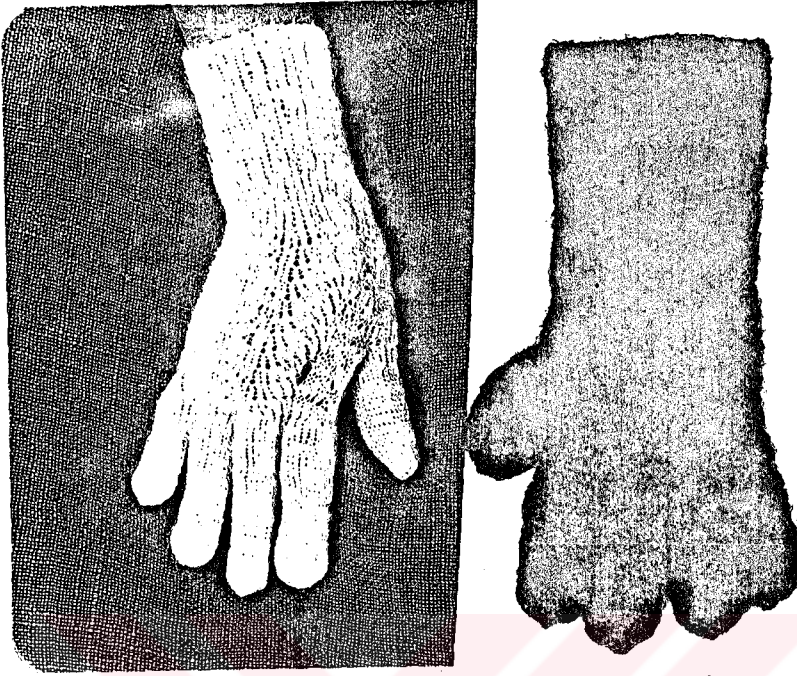
Fengere (kirman) ile yün eğiren Ayaş'lı kadın

Fotograf 30

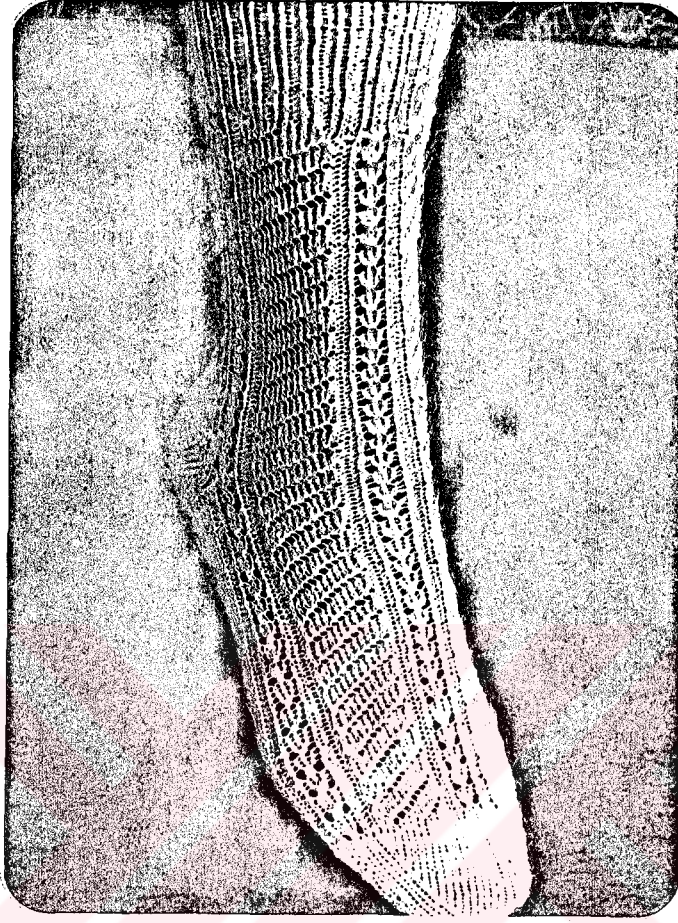
Çorap Ören Ayaş'lı Kadın

Fotoğraf 3I

- a- Çorap desenlerinden faydalanılarak tabi renk tiftikle örülmüş eldiven.
- b- Örüldükten sonra ceviz yaprağı ile boyanmış eldiven

Fotoğraf 32

Günümüzde bıçak burnu ve üç büzme deseni ile kompozisyon oluşturularak örülmüş Ayaş tiftik çorabı.

Fotoğraf 33

a-b- Ankara Saman Pazarında Örme Çorap satan dükkanlardan görüntüler.

1- Adanız Soyadınız:

2- Yaşınız ve doğum yeriniz:

3- Medeni durumunuz

() Evli-Çocuklu

() Evli çocuksuz

() Dul

() Bekar

4- Öğrenim durumunuz?

() Okuma yazma bilmiyor

() Okuma yazma biliyor

() İlkokul

() Ortaokul

() Lise

() Yüksek öğrenim

5- Temel uğraşınız nedir?

() Ev kadınıyım

() Kamu kesiminde çalışıyorum

() Özel çalışıyorum

() Başka

6- Temel uğraşınızda arta kalan zamanlarda ne yaparsınız?

.....

7- Yörenizde hangi tür örücülük ve dokumacılık yapılmaktadır?

() Çorap () Çeşitli giyim eşyaları

() Eldiven () Halı dokuma

() Kilim dokuma () Hasır ve sepet örme

8- Mukarıdaki örücülük çeşitlerinden hangilerini yaparsınız?

.....

9- Çorap örüyorsanız ne zamandan beri örüyorsunuz?

.....

10- Çorap örmeyi kimden öğrendiniz?

- () Annemden
- () Büyükanmemden
- () Komşumdan
- () Kurstan
- () Başka..

11- Neden çorap örüyorsunuz?

- () Kendi ihtiyacım için
- () Çeyiz için
- () Aile fertlerinin ihtiyacı için
- () Satmak için
- () Başka

12- Satmak için ördüğünüz çoraplarda malzeme nasıldır?

- () Kendi hazırladığım tiftiği kullanırım
- () Kendi hazırladığım yünü kullanırım
- () Hazır tiftik kullanırım
- () Hazır ev yünü kullanırım
- () Fabrikasyon yünleri kullanırım

13- Tiftik yünü nereden temin ediyorsunuz?

- () Kendi hayvanımızdan
- () Satın alıyorum
- () Başka

14- Satmak için çoraplarda desen seçimini neye göre yaparsınız?

- () Talebe göre
- () Kolay deseni seçerim,
- () Örmeye alışkın olduğum deseni seçerim
- () Yörenin özelliğini gösteren desenleri seçerim
- () Başka

15- Ördüğünüz çorapların hepsini satabiliyor musunuz?

() Evet () Hayır () Bazen

16- İstek oluncamı örüyorsunuz?

() Evet () Hayır

17- Çorap örme işi ile aile geçimine katkınız ne oluyor?

() Ailemin tüm geçimini sağlıyorum
 () Yalnız kendi ihtiyacımı sağlıyorum
 () Aile gelirine katkıda bulunuyorum
 () Başka

18- Çorapları günün hangi saatinde örersiniz?

.....

19- Ençok hangi mevsimde örersiniz?

.....

20- Bir çift çorabı kaç örerersiniz?

() Kadın çorabı
 () Erkek çorabı
 () Çocuk çorabı

21- Ailede sizden başka kimler çorap örüyor?

() Kızım () Kayınvalidem
 () Annem () Başka

22- Ördüğünüz çorapları nasıl pazarlıyorsunuz?

() Evimde satarım
 () Pazara götürürüm
 () Tanıdıklarına satarım
 () Aile fertlerinden biri satar
 () Başka

23- Bir yere bağlı olarak mı örüyorsunuz?

() Evet () Hayır

24- Cevabınız evet ise nereye örüyorsunuz?

.....

25- Yün ve tiftiği kim eğiriyor?

- () Kendim eğiriyorum
 () Eğirtiyorum
 () Başka

26- Eğirtiyorsanız kime eğirtiyorsunuz?

- () Aile fertlerinden birisine
 () Komşuya
 () Başka

27- Eğirmede hangi aracı kullanıyor sunuz?

- () İğ () Kirman
 () Öreke () Çıkırık

28- Eğrilen ipi katlıyor musunuz?

- () Evet () Hayır

29- Cevabınız evet ise kaç katlıyorsunuz?

.....

30- Bükme ve katlama işleminde tiftikten başka ne renk ve ne ip kullanırsınız?

.....

31- Eğirmeden önce yıkama yapıyormusunuz?

- () Evet () Hayır

32- Cevabınız evet ise ne ile yıkıyorsunuz?

.....

33- Yıkama işlemini nasıl yapıyorsunuz?

.....

34- Tarama yapıyor musunuz?

- () Evet () Hayır

35- Cevabınız evet ise ne ile tarama yaparsınız?

() Tahta tarak ile

() Demir tarak ile

() Başka

36- Tarama işlemini nasıl yaparsınız?

.....

37- Ağartma işlemi yapıyormusunuz?

() Evet () Hayır

38- Cevabınız evet ise ağartıcı olarak ne kullanırsınız?

.....

39- Ağartma işlemini nasıl yaparsınız?

.....

40- Boyama işlemi yapıyor musunuz?

() Evet () Hayır

41- Cevabınız evet ise hangi boya maddelerini kullanıyorsunuz?

.....

42- Boya maddelerini nereden temin ediyorsunuz?

() Satın alıyorum

() Yöreden topladığım bitkilerden

() Başka

43- Boya maddelerini satın alıyorsanız nereden satın alıyorsunuz?

.....

44- Boya maddelerini bitkilerden elde ediyorsanız hangi bitkilerden yararlanıyorsunuz?

.....

45- Hangi bitkilerden ne renkler elde ediyor sunuz?

.....

46- Bitkilerden boyayı nasıl elde ediyorsunuz?

.....

47- Boyama işlemini ne zaman yapıyorsunuz?

.....

48- Boya işleminde yardımcı malzeme olarak neler kullanıyorsunuz?

() Şap () Tuz
 () Sirke () Başka

49- Boyama işlemini nasıl yapıyor sunuz?

.....

50- Bir çift çorabı örmek için ne kadar iplik kullanıyorsunuz (gram olarak)

.....

51- Çorap örmede kullandığınız araçlar nelerdir?

() Çift şiş () Tığ
 () Beş şiş () Başka

52- Çorap örerken kullandığınız desenleri nerelerden sağlıyorsunuz?

() Eski çoraplardan
 () Kendim desen oluşturun
 () Dergi ve mecmualardan
 () Başka

53- Desenleri çorapların nerelerine koyarsınız?

() Topuk kısmına
 () Ayağın üst yüzüne
 () Başka

54- Kullandığınız çorap desenlerin isimleri nelerdir?

.....

55- Hangi desenleri hangi çoraplarda kullanıyor sunuz?

Erkek çorabı.....

Çocuk çorabı.....

Kadın çorabı.....

56- Çorap örerken kullandığınız lif çeşidi nedir?

.....

57- Çorap örme işine nereden ve kaç ilmekle başlarsınız?

() Topuktan

() Burundan

() Konçtan

58- Örgünün bitirme işleminde özel bir işlem yapıyormusunuz?

.....

59- Çorap örme yörenizde kaç yıldır yapılıyor?

.....

60- Çoraplara ait mani ve türkü varmı? varsa nelerdir?

.....

LİTERATÜR

- Acıpayamlı Orhan. Halk Bilim Terimleri Sözlüğü. Ankara: A.Ü. Basımevi, 1978.
- Akbil, Fatma Pamir. Türk Elsanatlarından Örnekler. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1970.
- Aldan Mehmet. Türlü Yönleriyle Ayaş. Ankara: Ayyıldız Matbaası: 1965.
- Alaylıoğlu Ruşen, Ferhan Oğuzkan. Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü. İstanbul 1978.
- Aker, Mukerrem Bostancı Huriye. Genel Teknoloji. Ankara: 1970.
- Ankara Halk Evlerinde Türk Örgü İşleri Sergisi. Ankara Ulus Basımevi, 1947.
- Aytaç Çetin. El Dokumacılığı. İstanbul Milli Eğitim Basımevi 1986.
- Akbank Kültür Hizmeti Türkiyemiz Apa Ofset Basımevi, 1972.
- Akbank Kültür Hizmeti. Ak Kadın Apa Ofset Basımevi, 1985.
- Ak Yayınları. Türk Süsleme Sanatları Serisi. Türk İşlemelerinden Örnekler. 1982.
- Barışta Örcün. Osmanlı İmparatorluk Dönemi Türk İşlemelerinden Örnekler. Ankara: 1981.
- Barışta Örcün. Türk Sanatlarından El Örgüsü, Çoraplar. Ankara Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1987.
- Batu Selahattin. Ankara Keçisi Hakkında Bir Tekkik. Ankara 1940.
- Berker Nurhayat, Yusuf Durul. Türk İşlemelerinden Örnekler. Ankara: 1966.
- Bilgin Nuran El Sanatları Turizm Teknisyenlerin Sesi. Ankara: 1966.
- Cumhuriyetin 50.yılında Ankara İl Yıllığı 1973.
- Dinçsoy Semiha Yün İşleri. İstanbul Milli Eğitim Basımevi, 1967.
- Erdoğan Şeref Ankaram. Alkan Matbaacılık Ankara: 1965.

- Ertem Firdevs. Türk İhracatın Murakebesine Dair Nizamname Gereğince Sınıflandırılan ve İhraç Edilen Tiftiklerimizin Bazı Teknolojik Özellikleri ve Dünya Standartlarına İntibak İmkânları Üzerinde Araştırmalar: Ankara: A.Ü. Basımevi 1970.
- Eşberk Tevik Türkiye'de Köylü Elsanatlarıⁿ Mahiyeti ve Ehemmiyeti. Ankara: Recep Ulusoglu Basımevi, 1939.
- Gürtanın Neriman. Siirt İli Dahilinde Yetişen Tiftiş Keçilerinin Teknolojik Araştırmalar. Ankara: A.Ü. Ziraat Fakültesi Ofset Basımevi: 1972.
- Halk Bilim Terimleri Sözlüğü. Ankara: A.Ü. Basımevi, 1978.
- Kaya Firdevs. Nevşehir ili Çiftçilerinⁿ Köy Elsanatları Uğraşmaları Üzerinde Araştırmalar. Ankara: 1981.
- Koçu Reşat Ekrem. Türk Giyim ve Süsleme Sözlüğü. Ankara: 1967.
- Kurt Kenan. Küçük Elsanatları. Ankara: 1971.
- Özbel Kenan. Türk Köylü Çorapları. İstanbul Apa Ofset Basımevi, 1976.
- Özbel, Kenan. Anadolu Çorapları. Ankara: 1945.
- Özbel Kenan. Knitted Stockings From Turkish Villages. İstanbul Apa Ofset Basımevi, 1981.
- Özbel Kenan. Elsanatları Anadolu Çorapları. 1945.
- Özbel Kenan. Elsanatları. Ankara Ulus Basımevi.
- Öztürk İsmail. Köy Elsanatları Folklor Açısından Bakış ve Yenikent Köyünde Oya ve İşlemeler. Türk Etnoğrafya Dergisi, 1977.
- Öztürk İsmail. Ulusal Elsanatlarının Tarihsel Gelişiminde Geleneksel Kuramların ve Günümüz Kamu Kuruluşları İşlevi. İstanbul : Folklor ve Etnoğrafya Araştırmaları: 1984.
- Türk Elsanatları Tanıtma Dergisi Ankara: 1967.
- Türk Standartlar Enstitüsü. Örme Çorap. Ankara: 1966.
- Türk Standartları Enstitüsü Türk Tiftikleri. Ankara: 1984.
- Türk El İşleri Tanıtma Derneği. Ankara: 1955.
- Türk Elsanatlarından Örnekler. Milli Eğitim Bakanlığı Topkapı Sarayı Müzesi Alay Köşkü Kenan Özbel Koleksiyonu.
- Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara: 1969.
- Uysal E.Ahmet. Sahada Folklor Derleme Metotları. Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1983.

Yağın Şahin Yüksel. Türk El Dokumacılığı. İstanbul: 1978.

Yarkın Çelebi Saim. Köy El ve Elsanatlarının Ehemmiyeti. Konya D.P. Konya İktisadi Kalkınması Yeni Kitap Basımevi 1957.

Züber Hüsnü. Türk Süsleme Sanatı. Türkiye İşbankası Kültür Yayınları Sanat Eserleri.

Züber Hüsnü. Anadolu Sanatları Örme yün çorapları.

TEŞEKKÜR

Mesleki Eğitim Fakültesi Elsanatları Eğitimi Bölümü Yüksek Lisans Programında tez çalışması olarak yapılan bu araştırmada "Ankara İline bağlı Ayaş İlçesinde Örme Çoraplar" konusu ele alınmıştır.

Araştırmanın yürütülmesinde ve sonuçlandırılmasında pek çok kişinin emeği bulunmaktadır. Araştırmanın hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen, rehberliğinden yararlandığım, Sayın danışmanım Prof.Dr. Fırdevs Kaya'ya ve ayrıca araştırmanın yapılmasında yardımcı olan araştırmanın örneklem grubundaki kişilere, teşekkürü borç bilirim.

Ankara, Temmuz 1987

Şengül Sügertin

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi